

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SCHENGENSKÝ PROSTOR A BEZPEČNOSTNÍ
ASPEKTY JEHO ROZŠÍŘOVÁNÍ**

Autor práce: Miroslav Drahník

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Katedra: Katedra evropských studií a veřejné správy

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce ing. Jiřímu Duškovi a ing. Ladislavu Skořepovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	5
1 Metodika a cíl práce	7
2 Vznik a vývoj evropských hospodářských organizací	9
2.1 ESUO	9
2.2 EURATOM + EHS	10
2.3 Rozšiřování EU	12
3 Historie schengenské spolupráce	18
3.1 Saarbrückenská dohoda	18
3.2 Schengenská dohoda	18
3.3 Schengenská prováděcí úmluva	19
3.4 Začlenění schengenského acquis v rámci EU	20
3.5 Schengenský hraniční kodex	21
3.6 Státy Schengenu	22
4 Způsoby schengenské spolupráce	25
4.1 Ochrana vnější hranice Schengenu	25
4.2 Možnost obnovení kontrol na vnitřní hranici	27
4.3 Policejní a justiční spolupráce	28
4.3.1 EUROJUST	31
4.3.2 CEPOL	32
4.3.3 EUROPOL	32
4.4 Společná vízová politika	33
4.5 SIS, SISone4all, SIS II	34
4.6 Kanceláře SIRENE	36
5 Dopady schengenské spolupráce na Českou republiku	38
5.1 Občané	38
5.2 Policie ČR	39
5.3 Celní správa	40
5.4 Hraniční přechody	41
5.5 Kriminalita v pohraničí	42
5.6 Využití techniky z hraničních přechodů	43
5.7 Přeshraniční spolupráce	44
Závěr	46
Seznam použité literatury	48
Abstrakt	51
Abstract	52

Úvod

Na jaře roku 1945, po skončení druhé světové války, se Evropa nacházela v obrovském rozkladu. Z druhé světové války vyšli dva vítězové – SSSR a USA. Západní demokratické státy se svými poničenými ekonomikami se nemohly z vítězství příliš těšit, neboť jejich průmyslová výroba klesla asi o třetinu. Oproti tomu v SSSR průmyslová výroba ve srovnání s rokem 1939 stoupala, v USA se zvětšila až trojnásobně. Po druhé světové válce se rozpadl systém mocenské rovnováhy. Většina evropských států tuto skutečnost vzala na vědomí a začala přemýšlet o nových koncepcích evropského systému. Naději v nich vzbuzovala sjednocená západní Evropa. Ovšem koncept, kdy se západní Evropa měla stát třetí silou mezi SSSR a USA, v roce 1946 ztroskotal.

Do vývoje poválečné Evropy zasáhl významně svými dvěma projevy v březnu 1946 ve Fultonu a v září 1946 v Curychu bývalý britský ministerský předseda Winston Churchill. Projev ve Fultonu se týkal ruského nebezpečí a projev v Curychu obsahoval výzvu demokratickým státům Evropy k budování Spojených států evropských. Překvapením byla výzva na sblížení mezi Francií a Německem, které v tu dobu ještě neexistovalo (SRN vzniká až 7. 9. 1949). Od roku 1947 se myšlenka integrace Západního Německa do západní Evropy začala ve francouzských vládních kruzích prosazovat.¹

Z hlediska historie Evropských společenství byl významný výsledek konference Unie evropských států (Sdružení evropských federalistů, založené 1946) v září 1946 v Hertensteinu (Švýcarsko). Hertensteinský program obsahoval ve 12-ti tezích cíl politického sjednocení Evropy přenesením svrchovaných práv jednotlivých států na nadnárodní společenství a poprvé tak formuloval později realizovanou koncepci ES.²

Svůj význam při sjednocování Evropy měl i Marshallův plán z 5. 6. 1947, který byl postaven na finanční a materiální pomoci válkou poničené Evropě. V průběhu let 1948-1952 měla Evropa čerpat 12,5 miliardy dolarů. Samozřejmě, že nešlo pouze o cílenou pomoc, ale jednalo se také o vybudování nových obchodních vztahů a strategických vazeb mezi americkými a evropskými podniky a o vybudování podmínek pro rozvoj amerických investic. Američané počítali s tím, že jen stabilní a ekonomicky silná Evropa je schopna se podílet na udržování světové bezpečnosti. Tím Marshallův plán získal, kromě ekonomického rozměru, i rozměr politický. SSSR na

¹ DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. Brno, 2005, s. 19-22.

² Ústav mezinárodních vztahů. *Malá encyklopedie Evropské unie*. Praha, 1997, s. 79.

pařížské konferenci, která se konala 27. června - 2. července 1947, svou účast na programu odmítl. V tomto ho následovaly i státy spadající do sféry jeho vlivu. Marshallův plán se tak stal potvrzením dlouhodobého stanovení hranic vlivu.

Marshallův plán předpokládal vytvoření mezinárodní organizace, která by byla pro USA zárukou využití finanční a materiální pomoci a která by měla za úkol postupné odstraňování ochranných opatření mezi evropskými zeměmi.

Na základě požadavku USA o vytvoření koordinační organizace, jejímž úkolem by byla distribuce hospodářské pomoci, vznikla dne 16. dubna 1948 Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC, Organisation for European Economic Cooperation), na jejíž činnosti se od počátku podílelo 17 evropských zemí a která byla vybudována na mezivládním principu. I když organizace, mimo jiné, pracovala na odstraňování kvót a tarifů nebo na perspektivě zavedení platebního mechanismu, nelze vznik OEEC považovat za zahájení evropského integračního procesu, ale spíše za vytvoření diskusního fóra, v jehož rámci bylo možné otázku sjednocení Evropy dále rozvíjet.³

Jako model pro evropskou integraci posloužily Belgické království, Velkovévodství Lucemburské a Nizozemské království, které se mezi sebou ihned po osvobození armádami Spojenců v roce 1944 rozhodly vytvořit celní unii s názvem Benelux. Tato dohoda vstoupila v platnost 17. března 1948. Vzniklá celní unie měla za cíl podpořit rozvoj vzájemného obchodu a umožnit užší integraci hospodářství tří členských států.⁴

Období let 1945-1951 bylo tím nejdůležitějším impulsem, který vymezil cíle i metody mezinárodně ekonomické a politické komunikace na evropském kontinentu, který byl rozdělen studenou válkou. Směrodatné politické kruhy se musely konstruktivně vyrovnat s perspektivou poražených států a jejich začleněním do demokratických evropských struktur (Německo, Itálie) a s rekonstrukcí válkou zdevastované Evropy.⁵

³ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 41-43.

⁴ PAJAS, P., ROSSITER, T. *O Evropské unii*. Praha, 2000, s. 20.

⁵ JAKŠ, J. *Quo Vadis Evropská unie*. Praha, 1998, s. 12-13.

1 Metodika a cíl práce

Po druhé světové válce vyvstává otázka, jak do budoucna předejít dalšímu celosvětovému konfliktu, jak zajistit evropskou bezpečnost a spolupráci. Vznikají mezinárodní hospodářské organizace. V průběhu vývoje těchto organizací se vzájemná hospodářská spolupráce optimalizuje a členské státy chtějí zajistit volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb mezi jednotlivými státy. Vzniká Schengenská dohoda, která má za cíl, kromě eliminace vnitřních hranic a volného pohybu osob mezi státy, hlavně zabezpečit posílení kontrol na vnějších hranicích a zlepšení organizace spolupráce správních orgánů členských států.

Cílem bakalářské práce je analýza principů Schengenského prostoru, metody a způsoby spolupráce jednotlivých členských států při zajišťování volného pohybu osob v rámci Schengenského prostoru.

Úvodní část bakalářské práce se zabývá situací v Evropě po skončení druhé světové války. Do této doby spadají první myšlenky a pokusy o sjednocování Evropy. Je zde zmíněna role Spojených států amerických s jejich ekonomickou pomocí válkou zničené Evropě.

Druhá část se věnuje historii evropské integrace přes ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli), EURATOM (Evropské společenství pro atomovou energii) a EHS (Evropské hospodářské společenství) až po vznik Evropské unie, postupnému rozšiřování Evropských společenství o další členské státy, problémům, ke kterým během integračního procesu docházelo. Ekonomická integrace evropských států ovšem narážela na řadu překážek, které brzdily evropský obchod. Státy se snažily překážky ekonomické integrace a spolupráce odstraňovat a jejich snahy o odstranění překážek bránících mezinárodnímu obchodu byly příčinou vzniku schengenské spolupráce.

Třetí část je zaměřena na historii schengenské spolupráce a přibližuje ve stručnosti důležité dokumenty, které provázejí vznik a další rozvíjení schengenské spolupráce. Jedná se o Saarbrückenskou dohodu, Schengenskou dohodu, Schengenskou prováděcí úmluvu a Schengenský hraniční kodex.

Čtvrtá část je věnována jednotlivým způsobům schengenské spolupráce, mezi kterými zaujímá dominantní postavení zajištění ochrany vnější hranice. Je zde také pochopitelně část věnovaná policejní a justiční spolupráci, společné vízové politice, možnosti obnovení kontrol na vnitřní hranici, Schengenskému informačnímu systému a nechybí zmínka o činnosti kanceláří SIRENE.

Pátá část bakalářské práce se zaměřuje na dopady vstupu České republiky do schengenského prostoru na občana, na Policii ČR, na Celní správu České republiky, na využití hraničních přechodů, na kriminalitu v pohraničí, na využití techniky z hraničních přechodů, na přeshraniční spolupráci.

Závěr práce se zabývá zhodnocením schengenské spolupráce od jejích prvopočátků až po současnost s výhledem do budoucnosti.

2 Vznik a vývoj evropských hospodářských organizací

2.1 ESUO

I přes ekonomickou spolupráci evropských zemí zahájenou v rámci Marshallova plánu a pokračující v rámci OEEC se lišily pohledy zúčastněných států na další způsob hospodářské integrace. Díky rostoucí hospodářské síle USA se evropské státy začaly zaobírat myšlenkou rozsáhlého evropského trhu. Produkce z USA totiž nahrazovala výpadky evropských dodavatelů a výrobců. Jako inspirace pro Evropu posloužila plně funkční celní unie, kterou v roce 1948 vytvořily Nizozemí, Belgie a Lucembursko.⁶

Dne 9. května 1950 přednesl tehdejší francouzský ministr zahraničí Robert Schuman svou deklaraci, ve které představil spolu s Jeanem Monnetem plány na spojení evropského uhelného a ocelářského průmyslu.⁷ Ta obsahovala řadu zásad: Evropu nelze vytvořit najednou, nepřátelství mezi Německem a Francií musí být odstraněno, francouzsko-německá výroba uhlí a oceli bude podřízena Vysokému úřadu, spojením hospodářských zájmů se zvýší životní standard a vytvoří se hospodářské společenství a rozhodnutí Vysokého úřadu budou pro členské země závazná.⁸ Dle jeho návrhu měl být tento trh řízen nadnárodním způsobem. Tím vlastně začal proces evropské integrace.⁹ 9. květen se na počest Schumanovy deklarace slaví od roku 1986 jako „Den Evropy“. Je tomu tak proto, aby byl zdůrazněn význam spolupráce mezi evropskými národy.¹⁰

Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO, European Coal and Steel Community) byla podepsána dne 18. dubna 1951 v Paříži. Signatáři této smlouvy se staly Německo, Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie. Smlouva byla uzavřena na dobu padesáti let a vstoupila v platnost 27. července 1952 po ratifikaci ve všech členských státech. Zúčastněné státy se dobrovolně vzdaly suverenity v oblasti uhlí a oceli a tuto svěřily do rukou Vysokého úřadu, který na základě smlouvy nezávisle na členských státech svěřenou oblast spravoval. Tento nadnárodní orgán byl finančně nezávislý na členských státech, neboť měl k dispozici vlastní příjmy, které vznikly z cel a dávek získaných na vnějších hranicích ESUO. Díky této nezávislosti nebyl ovlivňován okamžitou politickou vůlí členských států. Pro vlády členských států byl tento vztah

⁶ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 47

⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *ABC práva Evropských společenství*. Praha, 2001, s. 8.

⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *Nová idea pro Evropu*. Praha, 2001, s. 13.

⁹ BARTÁK, K. *Průvodce Evropskou unií*. Praha, 1999, s. 10.

¹⁰ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 29.

výhodný z hlediska prosazování nepopulárních opatření na nadnárodní úrovni, čímž na domácí politické scéně stabilizovaly svoje postavení.

Přestože v rámci ESUO docházelo k neustálé konfrontaci zájmů členských států s nadnárodním celkem, tak jeho založení mělo významný vliv na politickou situaci, kdy v jeho rámci spolupracovali bývalí váleční protivníci.¹¹ Díky ESUO bylo možno kontrolovat strategické odvětví průmyslu, díky ESUO se velmi oživil významný prvek evropského obchodu. Po vzniku a fungování ESUO se integrace dle jednoho odvětví ukázala jako realistická.¹²

Smlouva o založení ESUO se skládala ze čtyř hlav, deseti kapitol a sta článků.¹³

2.2 EURATOM + EHS

Vznik ESUO podnítl úvahy o uplatnění podobného integračního přístupu také v dalších odvětvích. Řízení sektorů uhlí a oceli nadnárodním centrem se ukazovalo jako úspěšné. Nadnárodní správa uhlí a oceli byla zúčastněnými aktéry vnímána jako začátek možného politického sjednocení. Uhlí a ocel začaly postupně ztrácet na hospodářském významu a v rámci ESUO a jiných společných evropských platform se začalo diskutovat o dalším integračním postupu. Hlavní pozornost se soustředila na sektory energetiky, dopravy a zemědělství. Ovšem ve všech třech oblastech se projevil značné názorové diference jednotlivých evropských zemí.

Členské země ESUO se rozhodly přenést jednání o integraci dalších hospodářských oblastí na půdu institucí ESUO, když se ukázalo, že ji nelze realizovat za pomoci existujících evropských organizací. Po dlouhých jednáních ministrů zahraničních věcí členských zemí ESUO bylo 15. února 1956 rozhodnuto o paralelním budování evropské organizace pro podporu a kontrolu jaderného výzkumu a společného trhu. Na počátku roku 1957 začala jednání o textu zakládajících smluv. Dne 27. března 1957 byla v Římě podepsána Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství (dále Smlouva o EHS) a Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (dále Smlouva o EURATOM). „Evropská společenství“ od této chvíle zahrnovala tři samostatné subjekty – ESUO, EHS a EURATOM.

Naděje vkládané do EURATOMU, že se stane rozhodujícím prvkem evropské integrace, se nenaplnily. Členské státy si nadále zachovaly kontrolu nad štěpnými

¹¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 50-54.

¹² DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. Brno, 2005, s. 31.

¹³ Ministerstvo zahraničních České republiky. *Amsterodamská smlouva*. Praha, 2000, s. 122.

materiály a nadnárodní centrum udělovalo pouze formální souhlas s nákupem. Pravomoci EURATOM proto nedosáhly vlivu jako pravomoci ESUO a jeho vliv postupně upadal. Od roku 1967, kdy došlo ke sloučení všech tří prozatím samostatných evropských společenství, byl vliv EURATOM definitivně zastíněn rozvojem společného trhu na základě Smlouvy o EHS.

Hlavním úkolem EHS bylo vybudování společného trhu s volným pohybem osob, služeb, zboží a kapitálu. Smlouva o EHS byl dokument s neomezenou platností a předpokládala dosažení společného trhu nejpozději do patnácti let.

Základním úkolem členských zemí EHS se stalo vytvoření celní unie, která umožní pohyb průmyslového zboží. Toto se podařilo, i když konečná dohoda o časovém plánu odstraňování cel byla předmětem dlouhých jednání. Výsledná konstrukce EHS byla kompromisem, na jehož základě bylo umožněno všem členským zemím přijmout koncepci společného trhu. Jen u společné zemědělské politiky a u společné dopravní politiky nepanovala společná shoda, proto se do zakládajících smluv podařilo zakotvit pouze závazek o vytvoření společné zemědělské politiky do dvanácti let stejně jako u společné dopravní politiky. EHS sdružovala jak země spíše agrární tak země s vyšším podílem průmyslové výroby, proto Smlouva o EHS musela zohledňovat zájmy všech stran a jejím principem se stala výměna jedné výhody za druhou. Garantem tohoto procesu byla Komise a šlo o tzv. balíkové jednání, kdy se projednávalo několik věcí současně, čímž mohly být uspokojeny zájmy všech zemí.¹⁴

V době založení EHS udržovaly členské země čilé obchodní styky se svými bývalými koloniemi. Smlouva proto počítala s navázáním úzké spolupráce s těmito bývalými koloniemi prostřednictvím jejich přidružení k EHS. To mělo různými formami zvýhodnění zvyšovat obchod s těmito zeměmi a tím podněcovat jejich sociální a hospodářský rozvoj.¹⁵

Období budování společného trhu se rozdělilo do tří cyklů, v nichž platila specifická procedurální pravidla. V prvních dvou cyklech mohly státy postup do dalšího cyklu vetovat, ve třetím cyklu stačila pro přijetí rozhodnutí kvalifikovaná většina. Tak po 1. 1. 1966 nastala situace, kdy ostatní členské země mohly přehlasovat hospodářský zájem státu, což byla bezprecedentní situace.¹⁶

Tři evropská společenství splnila očekávání, která do nich vložily zakládající státy. Celní unie vznikla s předstihem v roce 1968, byla harmonizována cla vůči třetím

¹⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 63-70.

¹⁵ GREGER, P., et al. *Co je to, když se řekne Evropská unie*. Praha, 1997, s. 29.

¹⁶ DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. Brno, 2005, s. 32-33.

zemím, zvýšil se obchod mezi členskými zeměmi, společný trh umožnil uplatnit výrobky členským státům na území několikanásobně větším, v důsledku vzájemné konkurence byly hledány nové zdroje a technologie.¹⁷

Na činnost Společenství negativně působil jeho komplikovaný systém řízení, jehož důsledkem bylo přijímání často protichůdných rozhodnutí. Snaha o nalezení efektivní komunikace vedla členské státy k podpisu Slučovací smlouvy. Tato byla podepsána dne 8. dubna 1965 v Bruselu a vstoupila v platnost dne 1. července 1967. Slučovací smlouva sloučila samostatné orgány jednotlivých smluv do jediné Komise a jediné Rady. Pro všechna tři společenství ESUO, EURATOM a EHS se začal používat název „Evropská společenství. Všechna tři společenství existovala i nadále samostatně podle znění příslušných smluv.“¹⁸

2.3 Rozšiřování EU

První rozšíření Evropských společenství se uskutečnilo k 1. 1. 1973, kdy se členy staly Velká Británie, Irsko a Dánsko. Toto rozšíření se nazývá též jako „severní rozšíření“. Přístupové smlouvy podepsaly uvedené země dne 22. ledna 1972. Společně s těmito státy byla přístupová jednání vedena i s Norskem, ovšem vstup zamítli v referendu 26. září 1972 obyvatelé Norska. Od 1. ledna 1973 mělo Společenství místo původních šesti devět členských států.¹⁹

Velká Británie poprvé požádala o vstup do Společenství 31. 7. 1961 a motivy podání její přihlášky byly nejen ekonomické, ale především politické. Hlavním ekonomickým motivem byla ztráta vlivu Commonwealthu v období dekolonizace. Cíle Velké Británie vybudovat širokou zónu volného obchodu se nepodařilo prosadit a účast na společném trhu budovaném v západní Evropě se zdála být nejlepším způsobem předejití ekonomické izolace. Z politického hlediska byl vstup Velké Británie ovlivněn blízkým vztahem s USA, které v důsledku vzrůstajícího nebezpečí sovětské agrese chtěly udržet a vstupem Velké Británie do Společenství ještě posílit evropské bezpečnostní a politické vazby. Velká Británie byla v tu dobu země se silným průmyslem, efektivním zemědělstvím a vyspělým jaderným potenciálem, proto nebyla jednání o rozšíření snadnou záležitostí. Velká Británie si totiž při zahájení rozhovorů se Společenstvím stanovila několik podmínek: akceptování preferenčních vztahů

¹⁷ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 71-72.

¹⁸ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 38.

¹⁹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 42.

s Commonwealthem, uznání závazků ke státům EFTA a uznání specifík britského zemědělství.

I přes intenzivní jednání Komise a jednání vrcholných představitelů Velké Británie a Francie v letech 1961-1962 se nepodařilo vstupní rozhovory úspěšně ukončit. Rozšíření Společenství bylo zmrazeno francouzským vetem v lednu 1963, kdy francouzský prezident de Gaulle oznámil, že mezi cíli Společenství a cíli Velké Británie existuje zásadní nesoulad. Veto upozornilo na fakt, při rozšíření evropských společenství nejde pouze o ekonomicko-technický akt, ale je to především politické rozhodnutí. Zde Francie hájila svoje národní zájmy, protože při usilování o dominanci v EHS neměla zájem na vstupu významného konkurenta do Společenství.²⁰

Druhou žádost o vstup do Společenství podala Velká Británie dne 11. 5. 1967. Francie opět opakovala svůj odmítavý postoj k rozšíření. Nyní byl tento postoj odůvodněn ekonomickou nepřipraveností Velké Británie. Až teprve summit v Haagu, který se konal 1. - 2. prosince 1969, odblokoval otázku případného rozšíření Společenství. Toto připravované rozšíření ES o Velkou Británii, Dánsko, Irsko a Norsko bylo vyváženo rozhodnutím o realizaci programu měnové unie a odhodláním koordinace postupu členských zemí v oblasti zahraničně-politické spolupráce.²¹

Vstupní rozhovory s Velkou Británií, Irskem, Dánskem a Norskem byly obnoveny 30. 6. 1970. Problémem byla pravidla společné zemědělské politiky a výše příspěvku do společného rozpočtu (tzv. „britský problém“). Velká Británie by se při své velikosti zahraničního obchodu totiž stala největším přispěvatelem do rozpočtu a přijetím podmínek společné zahraniční politiky by Velká Británie musela nakupovat dovážené potraviny z Commonwealthu a ostatních třetích zemí za podstatně vyšší ceny. Shody v těchto otázkách bylo dosaženo zavedením přechodných období.²²

Postup Irska a Dánska v podstatě byl dán postupem Velké Británie, neboť obě země byly přímo závislé na obchodních vztazích s Velkou Británií. Obě země při vstupu do ES racionálně kalkulovaly s výhodami členství v ES. V Irsku bylo ke vstupu do ES vypsáno referendum a obyvatelé se v něm drtivou většinou hlasů vyslovili pro vstup. V Dánsku schválil vstup do ES parlament a následně proběhlo referendum, které vstup do ES také podpořilo.

Jiná situace nastala v Norsku, kde i přes dosažení mnoha výjimek a uznání mnoha specifík nedošlo k vytvoření shody ve společnosti a obyvatelé vstup v referendu

²⁰ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 80-82.

²¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 93-94.

²² DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 41.

zamítli. Hlavními důvody byly obavy obyvatel severu Norska o ohrožení rybářského a zemědělského sektoru.²³

Po „severním rozšíření“ požádaly o vstup do ES další státy, tentokrát z jižní Evropy. Prvním z těchto států bylo Řecko, které požádalo o vstup 12. 6. 1975. Stalo se tak po pádu vládnoucí vojenské junty 25. 7. 1974, kdy se země zbavila diktátorského režimu a začala vytvářet demokratický politický systém. Ovšem „jižní rozšiřování“ si vyžádalo určité vnitřní změny v ES, které souvisely s tím, aby přistupující země, kromě ekonomických ukazatelů, naplňovaly také zásady demokratického politického systému a zaručovaly lidská práva a svobody (tzv. „deklarace demokracie“ z 15. 11. 1978).²⁴

Při „jižním rozšíření“ bylo Společenství jasné, že jde o státy, jejichž ekonomiky nedosahují úrovně ekonomik současných členských států a bylo tedy nutno kalkulovat s vyšší nákladů, které toto rozšíření bude vyžadovat.

Po žádosti Řecka o vstup do Společenství se jeho žádostí, na výzvu Rady, zabývala Komise, která nedoporučila zahájení řízení především z důvodu nedostatečné ekonomické připravenosti země. V tomto případě ovšem zvítězil politický zájem a na zasedání Rady 9. 2. 1976 bylo rozhodnuto o zahájení přístupových rozhovorů. Komise zároveň Řecku maximálně zkrátila přechodné období. Řecko se poté stalo desátým členem ES od 1. 1. 1981. Rozšíření ES o Řecko byl proces s rychlým průběhem motivovaný snahou politicky podpořit mladou demokracii a Řecku se jako jediné kandidátské zemi v historii Společenství podařilo prosadit samostatný vstup do ES.²⁵

Diktátorský režim ve Španělsku skončil úmrtím generála Franca 30. 10. 1975 obnovou monarchie, kdy na trůn usedl král Juan Carlos. Oficiální žádost o přistoupení podalo Španělsko dne 28. 7. 1977. Rozhovory o přistoupení probíhaly v době vrcholících příprav na vstup Řecka do ES, v době eskalace „britského problému“, v době zahajování nových aktivit ES. To byly jedny z hlavních důvodů, proč přístupová jednání trvala tak dlouho. Španělsko se stalo členem ES od 1. 1. 1986.

Současně s jednáním o přístupu Španělska probíhala také jednání o přístupu Portugalska, které podalo žádost o vstup 28. 3. 1977. Stalo se tak po pádu diktátorského režimu A. O. Salazara a M. J. Caetana 25. 4. 1974 v době, kdy země nastoupila cestu k demokracii. Ačkoliv přístupová jednání probíhala méně problematictěji než se Španělskem, ačkoliv uzavřelo dohody o přijetí dříve, muselo Portugalsko počkat na vyřešení žádosti Španělska a stalo se členem ES také od 1. 1. 1986.

²³ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 97.

²⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 103-104.

²⁵ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 104-105.

Rozšířením o Španělsko a Portugalsko počet členů ES stoupl na dvanáct. Přístup těchto dvou zemí znamenal větší nároky ESF a ERDF, ale zároveň ES přinesl nové kontakty v Africe a Latinské Americe a přispěl k vytvoření rozsáhlé sítě lodní dopravy.²⁶

Dne 3. října 1990 dochází ke sjednocení Německa a dochází tak ke „skrytému rozšíření“, kdy se pět nových spolkových zemí stává součástí Společenství. Sjednocení předcházelo pád Berlínské zdi 9. listopadu 1989.²⁷

Čtvrtému rozšíření ES předcházelo úspěšné ukončení ratifikačního procesu Smlouvy o EU, která byla přijata na zasedání Evropské rady v Maastrichtu 9. - 10. prosince 1991, všemi dvanácti členskými státy. Smlouva o EU se stala pro nové kandidátské země základním primárně právním dokumentem Unie. Žádosti o přistoupení podaly Rakousko, Švédsko, Finsko a opětovně Norsko.

Rakousko se stalo první zemí, které se podařilo ratifikovat smlouvu o EU, kdy se pro vstup do EU vyslovily 2/3 občanů. Rakousko si vyjednalo v předstupních jednáních výjimky v oblasti neutrality, zvláštního režimu zemědělství ve vybraných oblastech, tranzitu dopravy a v politice životního prostředí.

Finsko si v předstupních jednáních na EU vymohlo definici speciální arktické zóny se samostatným režimem zemědělských dotací. Tím si vláda získala podporu většiny obyvatel a v referendu se Finové vyslovili pro vstup do EU.

V případě Švédska byla problémem vstupu rozdělená politická scéna. Švédská vláda proto vedla rozsáhlou kampaň vysvětlující závazky Smlouvy o EU. V rámci předstupních jednání si Švédsko vymohlo výjimky na zachování prodeje žvýkáciho tabáku, monopolu na prodej alkoholu, dotování řídky osídlených zemědělských oblastí a zachování tzv. principu veřejnosti (offentlighet), což je právo občanů nahlédnutí do úřední dokumentace. Problém neutrality Švédska byl zdůrazněn mezivládním charakterem společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Jiná situace nastala v případě Norska, které podalo přihlášku do ES již podruhé. Ačkoliv se norské vládě podařilo dojednat značné úspěchy, tak přesto občané v referendu opětovně nepodpořili vstup do EU. Norské obavy se týkaly hlavně zemědělství, rybolovu a ztráty suverenity.

O Rakousko, Švédsko a Finsko se EU rozšířila od 1. 1. 1995. Vstup těchto tří zemí do EU přinesl více pozornosti na oblast péče o životní prostředí a zároveň vstup

²⁶ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 108-111.

²⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 53.

neutrálních zemí do EU, což ovlivnilo vývoj v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky.²⁸

Páté („východní“) rozšíření připravovalo Společenství velice pečlivě. Důsledkem obnovení demokratických systémů v zemích střední a východní Evropy v devadesátých letech minulého století byl ovšem stoupající počet zájemců o členství v EU. Tyto země předpokládaly, že u nich bude Společenství postupovat stejně jako v případě jižního rozšíření, kdy podpořilo obnovu hospodářství a stabilitu demokracie v Řecku, Španělsku a Portugalsku. EU ovšem nebyla schopna bez zásadních problémů tak velký počet nových členů zvládnout. Proto na summitu v Kodani 21. - 22. června 1993 byla přijata Kodaňská kritéria pro rozšiřování Společenství. Splněním těchto kritérií podmiňovala EU přijetí nových členských států ze střední a východní Evropy. Politická kritéria požadovala stabilitu institucí garantující demokracii, právní stát a zákonnost, dodržování a ochranu lidských práv a ochranu menšin. Ekonomická kritéria vyžadovala existenci tržního hospodářství, schopnost vyrovnat se s tržními silami a konkurencí v EU. Kritérium Acquis vyžadovalo schopnost převzít právní řád EU (Acquis communautaire) a povinnosti spojené s členstvím v EU. Tato kritéria byla doplněna na summitu v Madridu 15. - 16. prosince 1995 Madridským kritériem, které požadovalo po kandidátských zemích vytvoření správní kapacity pro převzetí „acquis communautaire“.²⁹

V době rozhovorů o přistoupení nových členských států k EU se uskutečnil 16. - 17. června 1997 v Amsterdamu summit nejvyšších představitelů členských států. Přijatá Amsterodamská smlouva pečtila výsledky mezivládní konference z let 1996 a 1997 a vstoupila v platnost 1. května 1999. Tato smlouva, kromě jiného, legitimizovala proces vícerychlostního (někdy je používán výraz dvourychlostního) modelu integrace, který umožnil členským státům usilujícím o větší dynamiku integrace tuto realizovat. Státům, kterým tato rychlejší integrace nevyhovuje, poskytuje ochranu až po možnost blokace takového postupu. Tento vícerychlostní (dvourychlostní) model nesmí zasahovat do společných politik a principů Společenství.³⁰

O stavu připravenosti jednotlivých kandidátských zemí a o důsledcích přistoupení nových členských států k EU informovala Komise 16. července 1997 v materiálu nazvaném Agenda 2000. Na jednání Evropské rady v Lucemburku 13. - 14. prosince 1997 bylo rozhodnuto o započetí jednání o vstupu s tzv. lucemburskou

²⁸ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 136-139.

²⁹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 65-67.

³⁰ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 62-63.

skupinou států, kam patřily Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Estonsko a Kypr. Summit Evropské rady v Helsinkách 10. - 11. prosince 1999 strategii přijímání nových členských států na návrh Komise přehodnotil a doporučil zahájit jednání se všemi kandidátskými zeměmi. Znamenalo to, že lucemburská skupina států byla doplněna o helsinskou skupinu, kam patřily Rumunsko, Slovensko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko a Malta.³¹

Se všemi těmito dvanácti kandidátskými zeměmi byl zahájen v letech 1998 a 1999 proces jednání o členství v EU („negociační proces“). Jednání byla zahájena první fází – screeningem v 31 kapitolách. Evropská komise pak 9. října 2002 doporučila ukončení jednání o vstupu s Kyprem, Českou republikou, Estonskem, Maďarskem, Lotyšskem, Litvou, Polskem, Maltou Slovenskem a Slovinskem. Summit v Kodani ve dnech 12. - 13. prosince 2002 rozhodl o největším rozšíření unie v historii o deset nových států. Smlouva o přistoupení mezi státy EU a Českou republikou, Kyprem, Estonskem, Litvou, Lotyšskem, Maďarskem, Maltou, Polskem, Slovenskem a Slovinskem byla podepsána 16. dubna 2003 v Aténách. Poté mohl být zahájen ratifikační proces ve všech 25 smluvních státech. Smlouva o přistoupení deseti nových členských států vstoupila v platnost 1. května 2004. Evropskou unii tak tvořilo 25 států.³²

Šesté rozšíření („druhé východní“) Evropské unie nastává dne 1. ledna 2007, kdy se členskými státy stávají Rumunsko a Bulharsko.³³ Evropskou unii tak nyní tvoří 27 členských států, rozkládá se na 4 314 000 km² a žije v ní přibližně 486 milionů obyvatel a HDP má stejně vysoké jako USA.³⁴ V EU žije pouze 7 % obyvatelstva světa, ale její obchod se zbytkem světa tvoří asi jednu pětinu světového dovozu a vývozu. Z celkového objemu obchodu EU tvoří obchod mezi státy EU dvě třetiny.³⁵

³¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 155-156.

³² DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 69-72.

³³ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 85.

³⁴ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 97.

³⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Základní fakta a čísla o Evropě a Evropanech*. Lucemburk, 2007, s. 50-51.

3 Historie schengenské spolupráce

3.1 Saarbrückenská dohoda

Za počátek schengenské spolupráce lze považovat uzavření Saarbrückenské dohody. Tato dohoda byla sjednána mezi vládami Spolkové republiky Německo a Francie 13. června 1984 v důsledku protestů evropských řidičů vozidel dálkové silniční přepravy proti dlouhým čekacím dobám na hranicích obou států. Po uzavření dohody následovalo postupné rušení kontrol na německo-francouzských hranicích a zavedení volného pohybu zboží a volného pohybu osob.³⁶

3.2 Schengenská dohoda

Oficiální název Schengenské dohody zní Dohoda mezi vládami států hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích a byla podepsána dne 14. června 1985 v lucemburském městě Schengenu.³⁷ Přesněji řečeno, smlouva byla podepsána na výletní lodi Princezna Marie-Astrid, která kotvila na řece Moselle. Řeka Mosella byla považována za vhodný symbol, neboť na některých místech tvoří hranici mezi Lucemburskem a Německem a historicky představuje společnou dopravní tepnu. Ze Schengenu je to do Německa přes most a do Francie jsou to dva kilometry. Na nábřeží Moselly, na místě kotviště lodi Princezna Marie-Astrid, byl postaven památník podpisu Schengenské smlouvy.³⁸

Schengenská dohoda nepodléhala ratifikaci a téměř ihned po podpisu vstoupila v platnost.³⁹ Dohoda definovala k zajištění volného pohybu mezi smluvními státy řadu opatření, která byla rozdělena na krátkodobá a dlouhodobá. Krátkodobá byla obsažena v hlavě I smlouvy v člancích 1-16 a měla vstoupit v platnost ihned nebo nejpozději k 1. lednu 1986. Patřila sem např. „zraková identifikace identity vozidel“, sloučení protilehlých hraničních stanovišť signatářských zemí, postupné odstraňování přepravních povolení a cestovních příkazů. Dlouhodobá opatření byla obsažena v hlavě II smlouvy v člancích 17-33 a měla být uplatněna do 1. ledna 1990. Do kategorie dlouhodobých opatření byla zařazena harmonizace vízové politiky, harmonizace

³⁶ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/sprc/HTML/26/default.htm>>.

³⁷ Ministerstvo zahraničí České republiky. *Schengenská dohoda*. Praha, 2001, s. 9.

³⁸ Český rozhlas. *Městečko Schengen* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.rozhlas.cz/svet/portal/zprava/387796>>.

³⁹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 602.

policejní spolupráce, osvobození od cla pro cestující, usnadnění celního odbavení zboží pomocí automatické výměny údajů.⁴⁰

3.3 Schengenská prováděcí úmluva

Oficiální název Schengenské prováděcí úmluvy je Úmluva podepsaná dne 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Francouzskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích.⁴¹

Tato úmluva musela projít ratifikačním procesem a následně její uskutečnění bylo komplikované, neboť byla podepsána v době sjednocování Německa a také to, že dohoda se týkala otázek vnitřní bezpečnosti jednotlivých zemí. Také vysoké finanční nároky na úpravy leteckých terminálů byly negativním jevem stejně jako nárůst počtů o azyl. Ratifikační proces se podařilo zdárně dokončit a úmluva vstoupila dne 26. března 1995 v platnost. Během doby od podpisu smlouvy po její vstup v platnost postupně přistupovaly k Schengenské dohodě a prováděcí úmluvě další členské země EU. Z členských zemí EU zůstaly mimo schengenský systém pouze Irsko a Velká Británie.⁴²

Schengenská prováděcí úmluva je rozčleněna do osmi hlav a 142 článků:

- Hlava I - definice jednotlivých pojmů vyskytujících se v úmluvě
- Hlava II - rušení kontrol na vnitřních hranicích
- Hlava III - policie a bezpečnost
- Hlava IV - Schengenský informační systém (SIS)
- Hlava V - přeprava a pohyb zboží
- Hlava VI - ochrana osobních údajů
- Hlava VII - výkonný výbor
- Hlava VIII - závěrečná ustanovení⁴³

Úmluva již byla dokumentem s řadou přesných definic a konkrétních opatření. Definovala a konkretizovala jednotlivé pojmy, které se v ní vyskytují.⁴⁴

⁴⁰ Ministerstvo zahraničí České republiky. *Schengenské dohody*. Praha, 2001, s. 9-14.

⁴¹ Ministerstvo zahraničí České republiky. *Schengenské dohody*. Praha, 2001, s. 15.

⁴² FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 607.

⁴³ Ministerstvo zahraničí České republiky. *Schengenské dohody*. Praha, 2001, s. 7-8.

⁴⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 602.

Pro uplatňování úmluvy a dohled nad ní byl zřízen výkonný výbor. Každá smluvní strana má ve výkonném výboru jednoho zástupce, ministra odpovědného za provádění této úmluvy. Výbor zasedá střídavě v jednotlivých zemích a jeho rozhodnutí musí být přijato jednomyslně.⁴⁵

3.4 Začlenění schengenského acquis v rámci EU

Schengenské acquis tvoří:

1. Schengenská dohoda (1985)
2. Prováděcí úmluva k Schengenské dohodě (1990)
3. Protokoly a úmluvy o přistoupení Itálie, Španělska a Portugalska, Řecka, Rakouska a Dánska, Finska a Švédska
4. Rozhodnutí a vyhlášení Výkonného výboru a prováděcích aktů vydaných orgány, na které Výkonný výbor delegoval své rozhodovací pravomoci⁴⁶

Schengenská dohoda i úmluva byly uzavřeny mimo institucionální rámec ES a proto ani nevyužívaly instituce ES (Komise, Evropský soudní dvůr, Rada). Schengenský systém měl svůj Výkonný výbor (Executive Committee).

Zásadním předělem vývoje schengenského systému bylo přijetí Amsterodamské smlouvy v červnu 1997. Smlouva vstoupila v platnost 1. května 1999 a schengenské acquis komunitarizovala. To znamená, že od tohoto data přešlo schengenské acquis do jednotného institucionálního rámce Evropské unie. Schengenského systému se dotýkal Schengenský protokol (Protokol č. 2), který byl součástí Amsterodamské smlouvy. Ten předpokládal postupné rozpuštění schengenského acquis ve strukturách EU - materiálně převzetí pravidel, standardů nebo seznamů rizikových osob) i organizačně (pravomoci schengenských institucí přejdou na orgány ES).⁴⁷

Po vstupu v platnost Amsterodamské smlouvy byly přijímány další komunitární a unijní akty rozšiřující schengenské acquis. Týkaly se např. cizinecké a pohraniční problematiky, vzájemné pomoci ve věcech trestních, schengenského informačního systému apod.

Země ucházející se o členství v EU musí podle Schengenského protokolu převzít schengenská acquis v plném rozsahu. Uchazeči o členství v EU musí akceptovat

⁴⁵ Ministerstvo zahraničí České republiky. *Schengenské dohody*. Praha, 2001, s. 58.

⁴⁶ ŠLOSARČÍK, I. *Schengen: návod k použití* [online]. 2001 [cit. 17. prosince 2007]. Dostupný na WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=315>>. ISSN 1212-9771.

⁴⁷ ŠLOSARČÍK, I. *Schengen: návod k použití* [online]. 2001, s. 3 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=315>>. ISSN 1212-9771.

schengenská *acquis* již v době jednání s EU o členství. Ovšem požadavek na aplikaci celého *acquis* byl zmírněn tak, že schengenské *acquis* bylo rozděleno z hlediska přijetí kandidátskými zeměmi na schengenské *acquis* I a II. *Acquis* II budou nové členské státy aplikovat až po splnění všech nezbytných podmínek se zvláštním rozhodnutím Rady.⁴⁸

Schengenské *acquis* bylo v souladu s článkem 1 Schengenského protokolu integrováno Amsterodamskou smlouvou do unijních záležitostí (revidovaná hlava VI Smlouvy o EU) a současně do záležitostí komunitárních (nová hlava IV Smlouvy o založení ES). Tato integrace byla uskutečněna na úrovni sekundárního komunitárního práva. To znamená, že primární mezivládní schengenské smluvní právo je považováno za sekundární právo ES nebo EU. Sekundární schengenské právo bylo také současně přeměněno na sekundární komunitární nebo unijní právo.⁴⁹

3.5 Schengenský hraniční kodex

Dne 13. října 2006 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex). Schengenský hraniční kodex se vztahuje na všechny osoby překračující vnější i vnitřní hranice členských států.

Kodex je členěn do čtyř hlav, z nichž hlava I obsahuje obecná ustanovení a definice pojmů. Hlava II obsahuje problematiku vnější hranice. Zde je uvedeno, že všechny osoby požívající práva Společenství na volný pohyb při překračování vnější hranice schengenského prostoru podléhají jen minimální kontrole. Účelem kontroly je ověření jejich totožnosti. Oproti tomu příslušníci třetích zemí jsou podrobeni důkladné kontrole. Dále jsou zde rozpracovány otázky např. opatřování cestovních dokladů státních příslušníků třetích zemí otiskem razítka, ostrahy hranic, společné kontroly atd. Hlava III je věnována vnitřní hranici. Vnitřní hranice schengenského prostoru může být překročena všemi osobami, bez ohledu na jejich státní příslušnost, kdekoli a osoby nepodléhají hraniční kontrole. V hlavě III je zmiňována i možnost dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic. Hlava IV obsahuje závěrečná ustanovení.⁵⁰

⁴⁸ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/32/default.htm>>.

⁴⁹ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 21. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/33/text.htm>>.

⁵⁰ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 21. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/46/default.htm>>.

3.6 Státy Schengenu

Původní šestka států, která 14. června 1985 Schengenskou dohodu podepsala, se postupně rozrůstala a po posledním rozšíření schengenského prostoru v roce 2008 je v současné době jeho součástí 25 evropských států:

- 1) Belgické království
- 2) Česká republika
- 3) Dánské království
- 4) Estonská republika
- 5) Finská republika
- 6) Francouzská republika
- 7) Italská republika
- 8) Litevská republika
- 9) Lotyšská republika
- 10) Lucemburské velkovévodství
- 11) Maltská republika
- 12) Maďarská republika
- 13) Spolková republika Německo
- 14) Nizozemské království
- 15) Polská republika
- 16) Portugalská republika
- 17) Republika Rakousko
- 18) Řecká republika
- 19) Slovenská republika
- 20) Slovinská republika
- 21) Španělské království
- 22) Švédské království
- 23) Islandská republika
- 24) Norské království
- 25) Švýcarská konfederace

Z těchto 25 států nejsou členy Evropské unie Islandská republika, Norské království a Švýcarská konfederace. Ačkoliv nejsou členy Evropské unie, tak na základě dohody o přidružení jsou součástí schengenského prostoru.⁵¹

⁵¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 103.

Jako poslední stát přistoupila do Schengenu v prosinci 2008 Švýcarská konfederace. Vstup do Schengenu odmítla v referendu téměř polovina Švýcarů kvůli strachu z vlny přistěhovalců, naopak velice ho přivítali podnikatelé v turistickém ruchu, kteří se těší, že k nim bude jezdit mnohem více turistů hlavně z Německa.⁵²

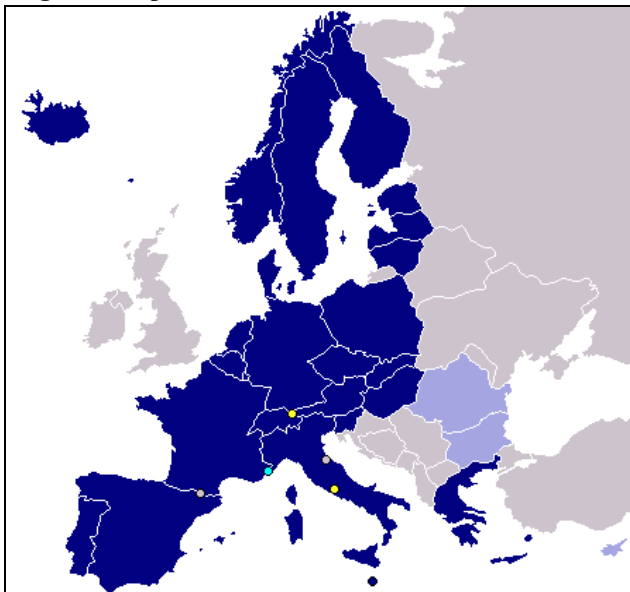
Ve výčtu států, které se zapojily do Schengenského systému, chybí Velká Británie a Irsko. Jako důvod nezapojení se Velké Británie do Schengenu se nejčastěji udává britský systém osobních dokladů, respektive jeho absence. Britský občan, s výjimkou období druhé světové války, nikdy nemusel vlastnit jakýkoliv druh osobního dokladu nebo legitimace. Většina Britů samozřejmě nějaký doklad vlastní – řidičský průkaz, cestovní pas nebo legitimaci do knihovny. Jestliže ale britský občan necestuje přes kanál La Manche, neřídí motorové vozidlo, ani si nevypůjčuje knížky, může prožít celý život bez identifikačního průkazu. Druhým důležitým faktorem je ostrovní charakter Velké Británie a z toho plynoucí možnost efektivní kontroly jejích hranic. Dle britské administrativy jsou hraniční kontroly jedinou možností, jak zabránit nelegálním imigrantům ve vstupu na území Velké Británie. Kvůli absenci povinných osobních dokladů je případné odhalení nelegálních imigrantů v momentě, kdy se již nacházejí na britském území, prakticky nemožné. Nezapojení se Irska do Schengenského systému je zapříčiněna jeho vazbami na Velkou Británii, kdy si tyto dva státy již před vznikem Schengenského systému vytvořily svůj systém, kdy mezi těmito dvěma státy platí obdobná pravidla o zrušení kontrol jako mezi státy Schengenského systému.⁵³

⁵² iDnes.cz [online]. 2008 [cit. 23. ledna 2009]. Dostupný na WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/svycarsko-pristoupilo-k-schengenu-cesta-do-alp-je-snazsi-pzg-zahranicni.asp?c=A081212_090221_zahranicni_jba> .

⁵³ ŠLOSARČÍK, I. *Schengen: návod k použití* [online]. 2001 [cit. 17. prosince 2007]. Dostupný na WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=315>>. ISSN 1212-9771.

Obrázek 1 – Mapa schengenského prostoru.

Tmavě modrá barva označuje plné členy, světle modrá signatáře, kteří se dosud plně neúčastní. Žluté tečky jsou malé státy, které nejsou členy EU, ale mají zájem o vstup do schengenského prostoru. Monako (tyrkysová tečka) není signatářem Schengenské dohody, ale fakticky se stalo součástí schengenského prostoru díky bilaterálním úmluvám s Francií.⁵⁴

Do schengenského prostoru dále patří některé oblasti EU ležící mimo evropský kontinent. Jsou to francouzské zámořské departmenty:

- Francouzská Guyana (Jižní Amerika)
- Guadeloupe (Karibik)
- Martinik (Karibik)
- Réunion (Indický oceán),

portugalská zámořská území:

- Azorské ostrovy (severní Atlantik)
- Madeira (severní Atlantik),

španělská území:

- Kanárské ostrovy (Atlantik)
- Ceuta a Melilla (exklávy na marockém pobřeží).⁵⁵

⁵⁴ Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2008 [cit. 23. ledna 2009]. Dostupný na WWW: http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor.

⁵⁵ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 101.

4 Způsoby schengenské spolupráce

4.1 Ochrana vnější hranice Schengenu

Problematika vnějších hranic je specifikována v Úmluvě k provedení Schengenské dohody z roku 1985 v hlavě II, kapitole 2, v člancích 2 až 8, a dále v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex). V Schengenském hraničním kodexu je vnější hranice rozpracována v hlavě II, kapitolách I až IV, v člancích 4 až 19.

Schengenský hraniční kodex podrobněji specifikuje články Úmluvy týkající se vnější hranice. Kapitola I specifikuje problematiku překračování vnějších hranic a podmínky vstupu. Článek 4 uvádí, že překračovat vnější hranice lze jen na hraničních přechodech během provozní doby. V článku 5 jsou detailně rozebrány podmínky vstupu pro příslušníky třetích zemí.

V kapitole II je specifikována ochrana vnějších hranic a odepření vstupu. Jsou zde uvedeny zásady provádění hraničních kontrol a hraniční kontroly osob. V této kapitole je také rozpracována problematika zřízení a používání oddělených pruhů k provádění kontrol příslušníků členských nebo nečlenských zemí schengenského prostoru. Je zde uvedena také povinnost opatřování cestovních dokladů státních příslušníků třetích zemí otiskem razítka a možnost odepření vstupu státnímu příslušníkovi třetí země, který nesplňuje všechny podmínky vstupu.

Ustanovení kapitoly III rozpracovávají otázku personálu a prostředků pro ochranu vnějších hranic a spolupráci mezi členskými státy.

V kapitole IV jsou ustanovení o zvláštních pravidlech pro různé druhy hranic a také o zvláštních pravidlech pro kontroly určitých kategorií osob.⁵⁶

V souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 562/2006 všechny osoby požívající práva Společenství na volný pohyb, které překračují vnější hranice schengenského prostoru, podléhají pouze minimální kontrole, která se provádí v souladu se směrnicí č. e. 2004/38/ES. Při kontrole těchto osob mohou příslušníci pohraniční stráže pouze nahlížet do vnitrostátních a evropských databází za účelem zjištění, zda kontrolovaná osoba nepředstavuje hrozbu pro vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek či pro veřejné zdraví.

Příslušníci třetích zemí při překročení vnější hranice schengenského prostoru jsou podrobováni důkladné kontrole. U pobytu příslušníka třetí země v schengenském

⁵⁶ Úřední věstník EU L 105. Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 562/2006. Brusel, 2006, s. 5-11.

prostoru, jehož délka nepřekročí za období šesti měsíců dobu delší než tři měsíce, musí tento při vstupu na území schengenského prostoru splňovat následující podmínky:

- má platný cestovní doklad
- má platné vízum v případě, pokud je požadováno na základě nařízení Rady (ES) č. 539/2001
- odůvodní účel svého pobytu
- má dostatečné prostředky na obživu – tyto jsou posuzovány podle délky a účelu pobytu a na základě porovnání s průměrnými cenami stravy a ubytování v dotyčném členském státě, které se násobí počtem pobytových dní
- není osobou vedenou v Schengenském informačním systému (SIS)
- není považován za hrozbu pro veřejný pořádek, vnitřní bezpečnost, veřejné zdraví nebo pro mezinárodní vztahy kteréhokoliv členského státu.

Příslušníci pohraniční stráže nesmí při provádění kontrol na vnější hranici nikoho diskriminovat. Kontrole mohou být též podrobeny dopravní prostředky a předměty v držení osob překračujících hranice.⁵⁷

Významným subjektem mezinárodní spolupráce jednotlivých států v oblasti ochrany vnější hranice Evropské unie je agentura Frontex. Nařízením Rady (ES) č. 2007/2004 je upravena role a působnost agentury Frontex. Toto nařízení bylo dále doplněno nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 863/2007, jímž se stanovil mechanismus a vytvoření pohraničních jednotek rychlé reakce (RABIT) a kterým se změnilo nařízení Rady (ES) č. 2007/2004, pokud se jedná o fungování tohoto mechanismu a o pravomoci a úkoly vyslaných příslušníků. Hlavní úkoly agentury Frontex jsou:

- koordinace operativní spolupráce při ochraně vnější hranice mezi členskými státy
- asistence při odborné přípravě národních orgánů ochrany hranic členských států

⁵⁷ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/47/text.htm>>.

- provádění analýzy rizik, pomoc členským státům za okolností vyžadujících zvýšenou technickou a operativní pomoc na vnějších hranicích
- nezbytná podpora při organizování společných návratových akcí
- vysílání pohraničních jednotek rychlé reakce na území členských států EU v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007, kterým se zřizuje mechanismus pro vytvoření pohraničních jednotek rychlé reakce (RABIT) a kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2007/2004.

Agentura Frontex podporuje evropský model integrovaného řízení hranic a zároveň usnadňuje spolupráci s mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi (především sousedícími se státy EU). Spolupráce se zeměmi sousedícími se členskými státy EU je hlavní a prioritní.⁵⁸

4.2 Možnost obnovení kontrol na vnitřní hranici

Možnost dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic umožňuje Schengenský hraniční kodex ustanovením v hlavě III, kapitole II, článku 23, který říká, že členský stát může v případě závažné hrozby pro veřejný pořádek nebo bezpečnost zavést ochranu vnitřních hranic maximálně na dobu 30 dní. Toto opatření lze využít jak v případě předvídatelných situací, tak i v případech naléhavého opatření. Členský stát, který toto opatření využije, je povinen o něm ostatní členské státy a Komisi neprodleně informovat. V článcích 26 až 31 kapitoly II hlavy III jsou dále rozpracovány mechanismy při prodlužování ochrany vnitřní hranice členského státu či při znovuzavedení ochrany vnitřních hranic.⁵⁹ Děje se tak např. při sportovních akcích (MS ve fotbale v roce 2006 v Německu, fotbalové EURO v roce 2008 v Rakousku a Švýcarsku).

Vnitřní hranice schengenského prostoru mohou překročit všechny osoby, bez ohledu na jejich státní příslušnost, v jakémkoliv místě, aniž by se prováděla hraniční kontrola. Volnost pohybu ovšem není absolutní. I po zrušení hraničních kontrol je třeba dodržovat předpisy daného státu. Provádění schengenské spolupráce nezrušilo místní omezení vyplývající z pravidel silničního provozu, ochrany přírody a krajiny nebo

⁵⁸ Ministerstvo vnitra ČR – říjen 2008. *Národní plán řízení ochrany státních hranic* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.komora.cz/FILES/Připomínkování%20zákonů/Materialy/200_materiál.doc>.

⁵⁹ Úřední věstník EU L 105. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 562/2006*. Brusel, 2006, s. 11-13.

soukromého majetku. Stejně tak má každý stát odlišné předpisy stanovující např. tolerovanou hladinu alkoholu v krvi při řízení motorových vozidel, nejvyšší povolenou rychlost, lhůty pro hlášení pobytu apod.

Schengenská pravidla umožňují, aby každý stát prováděl i nadále policejní opatření při boji s kriminalitou a nelegální migrací v souladu s národní legislativou. Každý stát může provádět kontroly osob na svém území. Tato policejní opatření, především ta v příhraničních oblastech, musí splňovat schengenská pravidla:

- nemají za cíl ochranu hranic
- mají za cíl boj proti přeshraniční trestné činnosti a vycházejí z všeobecných policejních informací a zkušeností týkajících se možných hrozeb pro veřejnou bezpečnost
- jsou prováděna a prováděna odlišně od systematických kontrol na vnějších hranicích
- provádějí se na základě namátkových kontrol.⁶⁰

4.3 Policejní a justiční spolupráce

Spolupráce policie a soudů v trestních věcech se po Amsterodamské smlouvě staly součástí unijního práva, III. pilíře, Hlavy VI Smlouvy o EU. Přijaté předpisy v této oblasti mají formu rozhodnutí nebo rámcových rozhodnutí.

Policejní spolupráce je upravena v Hlavě III Schengenské prováděcí úmluvy ve člancích 39-47. Státy se zde zavazují ke spolupráci při prevenci a objasňování kriminality.

Policejní spolupráce v rámci Schengenu obsahuje pět základních druhů činnosti:

- výměnu informací
- výměnu styčných důstojníků
- sladěnost komunikační sítě
- přeshraniční sledování osoby
- přeshraniční pronásledování osoby.

Poslední dvě metody spolupráce – přeshraniční sledování a přeshraniční pronásledování osoby - znamenají bezprecedentní průlom do klíčové oblasti výkonu svrchovanosti státní moci. Dle článku 40 Schengenské prováděcí úmluvy mohou policisté smluvní strany pronásledovat osobu podezřelou z účasti na trestném činu, na

⁶⁰ Ministerstvo vnitra ČR. *Schengen - pravidla překračování hranic* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/pravidla-prekracovani-hranic.aspx>>.

který se může vztahovat vydání osoby, na výsostném území jiného státu Schengenu, pokud tento svolil na základě předem podané žádosti o právní pomoc k přeshraničnímu sledování. Při splnění dalších podmínek smějí policisté pokračovat ve sledování osoby, jestliže nelze z důvodu zvláštní naléhavosti předem požádat o svolení. Tato výjimka platí u pouze u vyjmenovaných trestných činů. Obdobně je v článku 41 Schengenské prováděcí úmluvy řešena problematika přeshraničního pronásledování osoby na území jiného schengenského státu. Pronásledování musí být odůvodněno urgentností a nemožností předchozí notifikace příslušnému státu. Pronásledování se musí týkat osoby přistížené při činu nebo osoby na útěku za předpokladu, že se jedná o trestné činy vyjmenované v článku 41 odst. 4 (např. vražda, znásilnění, únos a braní rukojmí apod.). V případech přeshraničního pronásledování i sledování existují pro policisty omezení, která se týkají dodržování práva státu, na jehož území se nacházejí. Tím je především myšlena možnost použití střelné zbraně pouze v případě nutné obrany. Další omezení se mohou vyskytnout v případě možnosti zatčení nebo zadržení osoby nebo vstupu do obydlí nebo na pozemek veřejně nepřístupný.

Z důvodu usnadnění spolupráce si smluvní strany, v souvislosti s přeshraničním pronásledováním a sledováním osob, zavádějí účinná spojení či vytvářejí spolupráci formou styčných důstojníků. Tyto druhy spolupráce se vytvářejí především v příhraničních oblastech.⁶¹

Podobné formy spolupráce probíhají také po linii celních správ. Především se jedná o zvláštní formy přeshraniční spolupráce, kdy jde o přeshraniční pronásledování a sledování osoby celními orgány nebo kontrolované dodávky. Právním základem v tomto případě je Úmluva o celní spolupráci mezi celními správami z 18. prosince 1997.⁶²

Justiční spolupráce v trestních věcech je specifikována v Hlavě III Schengenské prováděcí úmluvy ve člancích 48-69. Vzájemná pomoc v trestních věcech zahrnuje:

- vzájemnou pomoc v trestních věcech
- zákaz dvojího trestu
- vydávání osob (extradice)
- předávání k výkonu trestních rozsudků.

⁶¹ Euroskop.cz. *Principy schengenské spolupráce* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.euroskop.cz/302/sekce/principy-schengenske-spoluprace/>>.

⁶² Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 6. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/60/text.htm>>.

Vzájemná pomoc v trestních věcech doplňuje Evropskou úmluvu o právní pomoci ve věcech trestních z 20. dubna 1959. Cílem bylo usnadnění její aplikace státy Schengenu. Schengenská prováděcí úmluva stanovuje nad rámec úmluvy o právní pomoci poskytování právní pomoci např. v případech porušení správních předpisů, v řízení o udělení milosti, při doručování soudních obsílek apod. smluvní strany si také poskytují pomoc v případech porušení právních předpisů v oblasti daní a cel.

Schengenská prováděcí úmluva také v rámci justiční spolupráce zakotvuje zásadu zákazu dvojího trestu, kdy osoba odsouzená jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž skutek stíhána jinou smluvní stranou.

Ustanovení Schengenské prováděcí úmluvy měla za cíl doplnění Evropské úmluvy o vydávání z 13. prosince 1957. Vstupem v platnost rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu nahrazuje toto rámcové rozhodnutí odpovídající ustanovení jak úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních a úmluvy o vydávání tak i ustanovení Schengenské prováděcí úmluvy týkající se problematiky vydávání osob (hlava III, kapitola 4).⁶³ Evropský zatýkací rozkaz je platný od ledna 2004 a má za úkol nahradit zdlouhavé procesy při vydávání osob. Podezřelí nebo odsouzení pachatelé trestných činů, kteří uprchnou do zahraničí, tak mohou být vráceni do země, kde byli či budou odsouzeni.⁶⁴

Ustanovení Schengenské prováděcí úmluvy týkající se předávání k výkonu trestních rozsudků platí jako doplněk k Úmluvě Rady Evropy o předávání odsouzených osob z 21. března 1983. To znamená, že jedna smluvní strana, kde byl pravomocně odsouzen občan jiné smluvní strany k trestu odnětí svobody nebo ochrannému opatření omezujícím svobodu a tento občan uprchl do své země, aby se vyhnul trestu nebo opatření, může požádat druhou smluvní stranu, kde se uprchlá osoba zdržuje, aby převzala provedení rozsudku, aniž by bylo třeba souhlasu dotčené osoby.⁶⁵

Agentury pro spolupráci policejních a soudních orgánů v trestních věcech jsou: Evropská jednotka pro soudní spolupráci (Eurojust), Evropská policejní akademie

⁶³ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/61/text.htm>>.

⁶⁴ Evropská komise. *Svoboda, bezpečnost a spravedlnost pro všechny*. Lucemburk, 2005, s. 12.

⁶⁵ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2007]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/61/text.htm>>.

(CEPOL) a Evropský policejní úřad (Europol). Agentury byly založeny s cílem pomoci členským státům EU spolupracovat v boji proti organizovanému zločinu.⁶⁶

4.3.1 EUROJUST

Reakcí na skutečnost zneužití možnosti volného pohybu zločinci bylo založení Eurojustu, který lze stručně definovat jako soubor právníků a žalobců ze všech zemí EU.⁶⁷

Eurojust je Evropská jednotka pro soudní spolupráci. Eurojust má v náplni činnosti, za podpory Rady (dle čl. 31 Smlouvy o EU), koordinaci mezi orgány členských států Unie činných v trestním řízení, poskytování pomoci při vyšetřování závažné přeshraniční trestné, zejména organizované, činnosti. Rada též Eurojustu usnadňuje úzkou spolupráci s evropskou soudní sítí především z důvodu usnadnění výkonu dožadání a žádostí o vydání nebo předání.

Rozhodnutí Rady ze dne 28. února 2002 o zřízení Eurojustu nabylo účinnosti 6. března 2002. Toto rozhodnutí stanoví obecná a minimální pravidla, která musí členské státy respektovat. Jedná se o jmenování národních zpravodajců pro Eurojust, přizpůsobení národních právních předpisů kvůli vybudování spolehlivých informačních kanálů mezi příslušnými národními orgány a jejich zástupci v Eurojustu za účelem soustavné a aktuální informovanosti o závažné přeshraniční kriminalitě a o definování kompetencí zástupců Eurojustu na cizím státním území.

Přínos Eurojustu spočívá v novém rozměru justiční spolupráce, jenž spočívá v koordinaci a podpoře soudní spolupráce spjaté s vyšetřováním a trestním stíháním závažné přeshraniční a organizované trestné činnosti za účasti:

- dvou a více členských států unie
- členského státu a Evropské komise v případech ve spojení s trestnou činností proti finančním zájmům Společenství
- členského státu a třetí země podle dohody schválené Radou.⁶⁸

⁶⁶ FINANCE.CZ. *Agentury pro policejní a soudní spolupráci v trestních věcech* [online]. 2008 [cit. 30. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/institutece/agentury-pro-spolupraci-policejnich-a-soudnich-organu-v-trestnich-vecech/>>. ISSN 1213-4325.

⁶⁷ DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. Brno, 2005, s. 100.

⁶⁸ PRÁVO EVROPSKÉ UNIE. *Eurojust* [online]. 2008 [cit. 27. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&refresh=yes&levelid=EU_057.H TM>.

4.3.2 CEPOL

Evropská policejní akademie (Cepol – zkratka francouzského názvu Collège européen de police) slouží pro setkávání vyšších policejních důstojníků z celé Evropy s cílem podpory mezinárodní spolupráce v boji proti trestné činnosti a zajišťování veřejné bezpečnosti a pořádku.

Evropská policejní akademie vznikla v roce 2005 jako agentura Evropské unie rozhodnutím Rady 2005/681/SVV ze dne 20. září 2005. Sekretariát Cepolu sídlí v Bramshillu nedaleko od Londýna. Každým rokem Cepol pořádá 80 až 100 kurzů, konferencí a seminářů, které se konají v policejních akademiích členských států týkajících se širokého spektra témat.⁶⁹

4.3.3 EUROPOL

Europol je plnohodnotný evropský policejní sbor, jenž podporuje policejní sbory ve všech členských státech EU. Pomáhá policistům v boji proti obchodu s drogami, nezákonné migraci, terorismu, obchodování s lidmi, padělání a praní špinavých peněz.⁷⁰

O založení Europolu se rozhodlo na zasedání Evropské rady v Lucemburku 28. - 29. 6. 1991. Úmluva o jeho založení vstoupila v platnost 1. 10. 1998, plně funkční se Europol stal od 1. 7. 1999. Během ratifikace úmluvy pracovala od 3. 1. 1994 prozatímní protidrogová jednotka Europolu (EDU, Europol Drugs Unit), která byla ve spojení s národními protidrogovými centrály. Jejím hlavním úkolem bylo bránit pašování drog a praní špinavých peněz. Po úpravách náplně činnosti je v současné době centrála zaměřena na drogy, pašování, terorismus, ilegální obchod s lidmi a dětskou pornografií, falšování peněz, obchod s radioaktivním materiálem, praní špinavých peněz, ekologickou kriminalitu, pirátství v oblasti výrobků a ilegální obchod s kulturním majetkem. Europol vypracovává operativní analýzy, dělá strategické úpravy, poskytuje odbornou a technickou pomoc a usnadňuje výměnu informací mezi státy. Státy jsou povinny budovat národní jednotky a vysílat do centrály v Haagu své styčné důstojníky. Členské státy financují Europol na základě klíče HDP. Rada EU jmenuje ředitelství Europolu. V rámci Europolu byla 15. 11. 2001 vytvořena protiteroristická jednotka jako reakce na teroristické útoky na USA z 11. 9. 2001.⁷¹

⁶⁹ EUROPA-PORTÁL EU. *Evropská policejní akademie (Cepol)* [online]. 2008 [cit. 30. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://europa.eu/agencies/pol_agencies/cepol/index_cs.htm>.

⁷⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *50 oblastí pokroku – Největší úspěchy Evropy*. Lucemburk, 2007, s. 39.

⁷¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 639.

4.4 Společná vízová politika

Společná (harmonizovaná) vízová politika EU znamená zavádění systému společných víz ve formě jednotného schengenského víza. Na základě schengenského víza se může jeho držitel pohybovat po schengenském prostoru po dobu maximálně tří měsíců, přičemž vízum lze použít v rozmezí 1 – 6 měsíců. Ustanovení o schengenském vízu jsou ovšem v jednotlivých státech zapracována různým způsobem.

Udělování schengenského víza je ve výhradní kompetenci diplomatických misí a konzulárních úřadů, pouze ve výjimečných případech ho mohou udělit pohraniční orgány.⁷²

V rámci EU existuje seznam států, jejichž státní příslušníci potřebují pro vstup na území EU vízum – černý seznam. Existuje také bílý seznam, který občany uvedených států od povinnosti mít vízum osvobozuje.⁷³

Rozeznáváme tyto čtyři kategorie schengenského víza:

1. typ A – vízum pro letištní tranzit – držitele neopravňuje ke vstupu na území daného státu, pouze se může zdržovat v tranzitu letiště
2. typ B – průjezdní (tranzitní) vízum – opravňuje k průjezdu územím schengenského prostoru za účelem dosažení třetího státu
3. typ C – krátkodobé vízum – opravňuje ke vstupu na území schengenského prostoru v celkové délce maximálně tří měsíců během šesti měsíců od data prvního vstupu
4. typ D+C – dlouhodobé národní vízum – pro pobyt delší než tři měsíce, udělení podléhá národnímu právu.

Platnost schengenského víza zaniká v případě, kdy:

- skončí platnost víza
- vyprší platnost cestovního dokladu
- v mezidobí byl proveden záznam v SIS o odepření vstupu
- proviní-li se držitel proti veřejnému pořádku nebo bezpečnosti státu.⁷⁴

⁷² Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/54/text.htm>>.

⁷³ Euroskop.cz. *Principy schengenské spolupráce* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.euroskop.cz/302/sekce/principy-schengenske-spoluprace/>>.

⁷⁴ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 3. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/55/text.htm>>.

4.5 SIS, SISone4all, SIS II

Schengenský informační systém (SIS) je komputelizovaný rejstřík poskytující policejním a jiným určeným orgánům smluvních stran vzájemný přístup k určitým druhům informací. Problematika SIS je obsažena v hlavě IV, člancích 92-119, Schengenské prováděcí úmluvy (SPÚ).⁷⁵

Schengenský informační systém tvoří tři základní složky:

1. Centrální databáze (CSIS)
2. Národní informační systém SIS (NSIS)
3. Systém SIRENE

Centrální databáze (CSIS) má centrálu ve Štrasburku a má především funkci technickou, podpůrnou a soustřeďuje všechny informace, které je SIS zmocněn obsahovat.

Národní informační systém SIS (NSIS) provozuje každá ze smluvních stran jako přesnou kopii CSIS. NSIS je napojen na CSIS.

Systém SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entry), který byl zaveden jako doplňující technicko-organizační systém, není zakotven v Schengenské prováděcí úmluvě.

SIS má hvězdicovité uspořádání, kdy národní SIS komunikuje pouze s centrálou SIS. V rámci dané členské země je možnost přímého automatického dotazu policisty v režimu on-line do národní databáze SIS s návaznou povinností policisty konat. Náklady na zřízení a provoz národních SIS si hradí každý stát samostatně, provoz centrálního SIS je hrazen všemi smluvními zeměmi paritně.

Účelem každého národního SIS je přispívat k zajištění veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku včetně bezpečnosti státu. Údaje SIS mohou sloužit jako podklad pro udělování víz, odhalení odcizených automobilů, udělování povolení k trvalému pobytu apod. Údaje každé národní SIS slouží k automatizovanému vyhledávání na území vlastního státu. Přímé vyhledávání v totožném souboru NSIS jiného státu není možné.⁷⁶

V schengenském prostoru jsou pomocí SIS nyní prováděny různé druhy pátrání a databáze obsahuje následující typy záznamů:

- čl. 95 SPÚ – pátrání po osobách s cílem předání/vydání

⁷⁵ PIKNA, B. *Schengenské dohody* [online]. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2007 [cit. 4. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>.

⁷⁶ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 9. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/67/text.htm>>.

- čl. 96 SPÚ – odepření vstupu cizinci z třetího státu
- čl. 97 SPÚ – pohřešované osoby, osoby, které mají být umístěny do ochranného zařízení
- čl. 98 SPÚ – pátrání po pobytu pro justici (svědci, předvolané osoby, osoby, kterým je třeba doručit rozsudek)
- čl. 99 SPÚ – skrytá nebo specifická kontrola osoby nebo vozidla
- čl. 100 SPÚ – pátrání po věcech odcizených, zneužitých, ztracených, zneplatněných nebo věcech potřebných jako důkaz v trestním řízení (motorová vozidla, zbraně, vyplněné doklady, nevyplněné doklady, registrované bankovky).⁷⁷

V souvislosti s oblastí justice a vnitra, vstupem Amsterodamské smlouvy v platnost, bylo významné rozhodnutí přebudovat SIS hned z několika důvodů. Amsterodamskou smlouvou se totiž změnil právní rámec pro činnosti v sektorech justice a vnitra (užívání osobních dat), SIS nedostačoval kapacitně a jeho technické parametry neodpovídaly plánovanému navýšení zátěže SIS o údaje nezbytné k realizaci policejní a soudní spolupráce v kriminálních věcech. Ve snaze o naplnění cílů nově stanovených Amsterodamskou smlouvou členské země rozhodly 29. května 2001 o vybudování SIS II do roku 2006.⁷⁸

V druhé polovině roku 2006 se potvrdily informace o zpoždění ve vývoji SIS II. Hrozilo tak posunutí termínu rozšíření schengenského prostoru o nové členské státy, které se staly členy Evropské unie od 1. 5. 2004. SIS byl schopen kapacitně pojmout maximálně 18 států a ze stejného důvodu bylo zprovoznění SIS II uváděno jako jedna z podmínek rozšíření schengenského prostoru.

Za této situace přišlo Portugalsko v roce 2006 s návrhem řešení a představilo projekt SISone4ALL. Tento projekt řešil připojení nových členských států k současnému SIS a umožnil rozšíření schengenského prostoru v prosinci 2007 o devět nových členských států. Stále pokračují rovněž přípravy na SIS II, k němuž se všechny schengenské státy připojí, až bude jeho vývoj a testy dokončeny. Ukončení vývoje a testů SIS II se předpokládá ve druhé polovině roku 2009.⁷⁹

⁷⁷ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 11. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/84/text.htm>>.

⁷⁸ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 631-632.

⁷⁹ EUROSKOP.CZ. *Vše o Evropské unii – Vaše dotazy* [online]. 2008 [cit. 28. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.euroskop.cz/178/301/clanek/casto-kladene-dotazy/#cekani_na_SISII>.

Problematiku ochrany osobních údajů upravuje hlava IV kapitoly 3 Schengenské prováděcí úmluvy. Ustanovení této kapitoly stanovují minimální standardy, jež odpovídají úrovni ochrany obsažené v v Úmluvě Rady Evropy o ochraně jednotlivců s ohledem na automatizované zpracování osobních údajů z 28. ledna 1981 a požadavky této úmluvy ještě rozšiřují. V oblasti policejní spolupráce se smluvní strany zavázaly další požadavky formulované v Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (87) 15 ze 17. září 1987 o používání osobních údajů v policejním sektoru.⁸⁰

Orgány s právem přístupu mohou do SIS nahlížet pouze v souvislosti s plněním daného úkolu. Data nesmí být kopírována a musí být zajištěna ochrana osobních údajů (čl. 117 SPÚ). Státy se zavazují tyto údaje chránit, bránit jejich neoprávněnému užití a jejich přepisování a šíření (čl. 118 SPÚ). Záznamy musí být využívány jen pro své původní účely. Strana, jež údaje do SIS pořizuje, odpovídá za jejich správnost. Záznamy jsou revidovány po třech letech a jen v případě utajeného sledování po jednom roce.

Schengenská prováděcí úmluva poskytuje i určitou ochranu pro evidované osoby. Každý má právo podat žalobu u vnitrostátního soudu, pokud jsou o něm vedeny chybné údaje. Sdělení údajů může být odepřeno pouze v případě ohrožení plánovaného úkolu nebo ohrožení bezpečnosti jiných osob (čl. 109-111 SPÚ). Každá strana má dále určený orgán odpovědný za dodržování práv dotčených osob a tento orgán může být také požádán o přezkoumání způsobu používání údajů.⁸¹

4.6 Kanceláře SIRENE

Národní centrály SIRENE (NC SIRENE) jsou národním ústředním bodem pro výkonnou schengenskou spolupráci a hlavně pro pátrání cestou Schengenského informačního systému (SIS).

Existence SIRENE je právně zakotvena v čl. 92 a 108 Schengenské prováděcí úmluvy. Její činnost se řídí touto úmluvou, dalšími normami schengenského *acquis* a Manuálem SIRENE. Tyto normy jsou součástí práva EU.

Název SIRENE je akronym anglických slov Supplementary Information Request at National Entry, což česky znamená žádost o doplňující informace k národnímu záznamu – myšleno v SIS. To znamená, že hlavní úkol útvaru je zprostředkování

⁸⁰ Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 12. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/79/text.htm>>.

⁸¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 606.

doplňujících informací k velmi stručným záznamům v Schengenském informačním systému (SIS). SIRENE současně zodpovídá za kvalitu, zákonnost, odůvodněnost a aktuálnost těchto záznamů. SIRENE přímo komunikuje s národními bezpečnostními a justičními složkami a ostatními SIRENE v případě záchytu hledané osoby nebo věci, včetně realizace předání. Dále zajišťuje výměnu kriminálně relevantních informací dle článků 39 a 46 Schengenské prováděcí úmluvy a je centrálním bodem pro přeshraniční sledování dle článku 40 Schengenské prováděcí úmluvy.

V rámci mezinárodní policejní a justiční spolupráce SIRENE se SIS zásadním způsobem v rámci Evropy posilují a rozšiřují:

- pátrání po hledaných, pohřešovaných a nežádoucích osobách
- pátrání po hledaných vozidlech, zbraních, dokladech, lodích apod.
- vyhledávání osob a věcí důležitých pro trestní řízení
- předcházení zneužití identity
- výměnu kriminálně relevantních informací
- vzájemnou spolupráci při vyšetřování a předcházení trestné činnosti
- mezinárodní právní pomoc v trestních věcech.

Činnost SIRENE v podmínkách prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích musí vykazovat vysokou efektivitu a rychlost. Je stanovena 12 - ti hodinová lhůta na vyřízení dožádání, dostatečné kompetence a nepřetržitý provoz. V souvislosti s manipulací s osobními údaji a citlivými policejními informacemi zde platí přísné normy na ochranu informací. Komunikace SIRENE probíhá po zvláštní zabezpečené panevropské komunikační síti určené jen pro předávání záznamů v SIS, komunikaci SIRENE a Vision (útvary pro konzultace při vyřizování žádostí o schengenské vízum). V rámci uvedené sítě slouží pro předávání biometrických údajů (fotografie, otisky prstů) software SIRPIT (SIRENE Picture Transfer).⁸²

⁸² Ministerstvo vnitra ČR. *Národní centrála SIRENE* [online]. 2008 [cit. 28. října 2008]. Dostupný a WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html>>.

5 Dopady schengenské spolupráce na Českou republiku

5.1 Občané

Vstupem České republiky do schengenského prostoru dne 21. prosince 2007 (na mezinárodních letištích došlo k odstranění hraničních kontrol v rámci schengenského prostoru dne 31. března 2008) skončily na všech českých hraničních přechodech hraniční kontroly, neboť základem schengenských dohod je vytvoření prostoru bez hranic s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu.

Občané jsou tak ušetřeni „otravného rituálu“ na hraničním přechodu, kdy museli zastavit vozidlo a předložit cestovní doklady ke kontrole. Tato skutečnost se mi jeví jako zásadní a nejdůležitější výsledek vstupu České republiky do schengenského prostoru. V současné době může občan projet přes státní hranici bez povinnosti zastavit či přibrzdit vozidlo.

Další důležitá skutečnost, z pohledu mého a každého občana neméně významná, je právo volného pohybu v okolí hranice a překračování hranice v libovolném místě a čase. Dle mého názoru především tento fakt pozitivně ovlivňuje kvalitu života obyvatel v příhraničních regionech, neboť jejich obyvatelé, ale i všichni občané, pohybující se v blízkosti státní hranice, se mohou pohybovat a překračovat státní hranice v místech, kde to bylo po celá dlouhá desetiletí nemyslitelné a prakticky nemožné. Zde je nutná zmínka o nutnosti prokázání totožnosti v případě kontroly ze strany celních či policejních orgánů. Ovšem vstupem do schengenského prostoru nadále zůstávají v platnosti omezení týkající se ochrany přírody. To znamená, že v národních parcích a v chráněných přírodních rezervacích platí stejný režim týkající se omezení pohybu stejně jako před Schengenem, kdy je např. povolen pohyb pouze po vyznačených stezkách. Stejně tak i ochrana soukromého majetku obyvatelstva je zachována. Další důležitá skutečnost, kterou je nutno při pohybu po schengenském prostoru respektovat, je odlišnost národních předpisů jednotlivých členských států např. dopravních předpisů (tolerance míry alkoholu v krvi, nejvyšší povolená rychlost), ohlašovací povinnosti apod. Přes všechna tato plus, z pohledu každého občana, však státní hranice je a bude značena, protože podle ustanovení Schengenského hraničního kodexu lze mezi jednotlivými státy za určitých podmínek zavést na dohodnutý časový úsek opět kontroly. Výsostné území každého státu je totiž nedotknutelné a je neoddiskutovatelné právo na jeho ochranu v případě nebezpečí.

I po přistoupení do Schengenu se pro všechny cestující nic nemění v oblasti platnosti pravidla EU týkajícího se množstevního omezení pro převoz

alkoholických nápojů a tabákových výrobků mezi jednotlivými členskými státy EU či pro cestování se zvířaty.

Na základě Evropského průkazu zdravotního pojištění je každý občan ošetřen a je mu poskytnuta nezbytná zdravotní péče v každé zemi Schengenu ve zdravotnickém zařízení financovaném z veřejných zdrojů.

Každý občan členského státu Schengenu nyní může volně cestovat po všech 25 státech schengenského prostoru, aniž by na vnitřních hranicích musel předkládat cestovní doklad, čímž odpadne dlouhé čekání v kolonách před hraničními přechody a to zvláště v letních měsících. Tyto kolony způsobovaly zácpy a dopravní kolaps v příhraničních městech a obcích. Občané těchto měst se děsili každoročního nástupu letní dovolenkové sezóny, protože ta přinášela pouze problémy a komplikace do života místních občanů. To si dovoluji tvrdit jako občan malého městečka, které leží na státní hranici a kterým prochází komunikace vedoucí k hraničnímu přechodu, po níž v letních měsících proudí šňůry aut směrem na jih, především do Chorvatska.

5.2 Policie ČR

Z orgánů státní správy se vstup České republiky do schengenského prostoru nejvíce dotkl Policie České republiky. Pracovníci Referátů cizinecké a pohraniční policie dislokovaní na hraničních přechodech přestali na pozemních hraničních přechodech ode dne 21. prosince 2007 vykonávat hraniční kontrolu. Od tohoto data na našich vnitřních hranicích zanikla pohraniční policie. Na mezinárodních letištích v rámci letů uvnitř rozšířeného Schengenu zmizely hraniční kontroly 30. března 2008.

Vstupem České republiky do schengenského prostoru odešlo z hraničních prostorů, dle mediálních zpráv vedení Policie ČR, asi 2 300 policistů referátů cizinecké a pohraniční policie. Dle vyjádření představitelů policie byli tito pracovníci a s nimi i jejich tabulková místa byli přesunuti na tzv. teritoriální útvary. Těmito příslušníky byly posíleny služby pořádkové, dopravní, železniční a kriminální policie v rámci příhraničních okresních ředitelství. Cílem těchto přesunů bylo zachovat v daných oblastech původní počty policistů a tím také garantovat zachování bezpečnosti v příhraničních oblastech na stejné úrovni. Policií byla přijata tzv. kompenzační bezpečnostní opatření, která mají za cíl za účasti všech služeb policie zabránit ohrožení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v návaznosti na možnost zneužívání volného pohybu osob ke kriminálním aktivitám. Dle mého názoru se tato činnost Policii ČR daří

a já, jako obyvatel městečka ležícího na státní hranici, se zde v současné době cítím stejně bezpečně jako před vstupem České republiky do Schengenu.

5.3 Celní správa

Pracovníci Celní správy České republiky opustili hraniční přechody, na rozdíl od příslušníků policie, již 1. května 2004, tedy dnem, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie a zapojila se do vnitřního trhu.

Vstup České republiky do Evropské unie, s tím související ukončení pravidelných kontrol zboží na pozemních hraničních přechodech odstartoval transformaci a reorganizaci celních orgánů, která proběhla v letech 2004 – 2007. V tomto období se počet příslušníků celní správy, dle tiskových výročních zpráv Celní správy České republiky za rok 2003 a 2007, snížil z původních 9 444 příslušníků k 31. 12. 2003 na 6 990 příslušníků k 1. 1. 2008. Nedochovalo tedy, jako u policie, k převodu systemizovaných míst a pracovníků na jiné útvary, nýbrž k propouštění zaměstnanců.

Dle mého názoru, po vstupu České republiky do Schengenu a odchodu příslušníků policie z hraničních přechodů, význam činnosti celní správy opět vzrůstá, neboť v schengenském prostoru není na vnitřních hranicích žádný kontrolní orgán, který by soustavně kontroloval přestup zboží přes hranice, zda probíhá v souladu s předpisy. Jsem přesvědčen o tom, že pokud by příslušníci celní správy byli přítomni na státních hranicích, tak bychom nebyli svědky skládek odpadu v českém pohraničí, nebyli bychom svědky takového zabaveného množství zboží porušujícího práva duševního vlastnictví na vietnamských tržnicích, takového množství případů nedodržování povinných přestávek řidiči dálkové přepravy, kteří poté mohou vážně ohrozit ostatní účastníky silničního provozu. Nebyli bychom také svědky tolika vrakovišť osobních automobilů a tolika odstavených vraků automobilů bez platné státní poznávací značky dovezených především ze Spolkové republiky Německo, z Rakouska, Francie, Nizozemí, které hyzdí naše města, obce a naši krásnou zemi, tolika igelitových pytlů s odpady podél silnic a cest, které k nám dovážejí občané Rakouska a Německa. Celní správa může působit jen, vzhledem ke členství České republiky v Evropské unii, ve vnitrozemí a vzhledem k personálnímu stavu jen nárazově a nepravidelně. Z výše uvedeného ovšem vyplývá, že tato kontrolní činnost nemůže ani v nejmenším nahradit stálou přítomnost na státních hranicích. Bohužel, toto je daň, kterou platíme za členství v Evropské unii, za členství v Schengenu.

5.4 Hraniční přechody

Hraniční přechody vlastnila, spravovala a starala se o jejich provoz a údržbu Celní správa České republiky. Orgánům cizinecké a pohraniční policie byly k jejich činnosti v těchto objektech pronajímány smluvené prostory. Tento stav platil až do vstupu České republiky do Evropské unie, do 1. května 2004, kdy celní správa hraniční přechody opustila. V průběhu roku 2004 byly všechny hraniční přechody převedeny na Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM), což je organizace zřízená zákonem číslo 201/2002 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků, kromě jiného, ke správě státního majetku. Orgány referátů cizinecké policie zde také až do vstupu České republiky do Schengenu působily na základě nájemních smluv.

Po odchodu policie z hraničních přechodů po 21. prosinci 2007 zůstaly hraniční přechody prázdné a pro Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vyvstal úkol, co udělat s tímto pro stát už nepotřebným majetkem. Obce a kraje si mohou požádat o bezúplatný převod tohoto majetku ve veřejném zájmu dle zákona číslo 219/2000 Sb. ust. § 22 odst. 2. Tyto žádosti je nutno doložit všemi doklady potřebnými ke konečnému schválení převodu. Ovšem ne všechny obce nebo kraje o nabízený majetek hraničních přechodů projeví zájem, protože některé objekty jsou pro tyto obce a kraje nepotřebné z několika důvodů. Mezi ně patří odlehlost některých hraničních přechodů a z toho pramenící nutnost střežit a hlídat tento majetek, aby se nestal terčem nájezdů zlodějů, rozlehlost a s tím spojená nevyužitelnost takových objektů, finanční náročnost správy a údržby tohoto majetku. Pro obce by tato finanční zátěž znamenala citelný zásah do jejich rozpočtů. Zde se ztotožňuji s vyjádřením některých starostů dotčených obcí, že by se v tomto případě jednalo o danajský dar (v Jihočeském kraji se jedná např. o hraniční přechod Studánky a Halámky).

Převod majetku na hraničních přechodech na obce a kraje, které o tento majetek projeví zájem, provede Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových bezúplatně. Podmínky převodu hraničních přechodů na obce a kraje stanovila vláda jako veřejný zájem s jediným omezením, a to 10–ti letou lhůtou omezení nakládání s majetkem. Nebudou zde tedy další omezení zákazu tzv. komerčního využití, jak se původně uvažovalo. A to je dle mého názoru velice dobré rozhodnutí, neboť obce by v případě zákazu komerčního využití od těchto převodů raději ustoupily. Dle mého názoru jsou objekty hraničních přechodů ideálním místem pro poskytování ubytování a pohostinských služeb nebo třeba zřízení informačních středisek (v Jihočeském kraji

např. Nová Bystřice). Pochopitelně by tomu musely předcházet drobné stavební úpravy současných objektů.

Vstupem do Schengenu se změnila potřeba využití objektů a zařízení na hraničních přechodech. Česká republika je povinna splnit podmínky Schengenského hraničního kodexu tím, že odstraní překážky, které brání bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Tato činnost, kterou zajišťuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, spočívá v odstranění zastřešení odbavovacích prostor, odstranění středových dělicích ostrůvků a buněk, odstranění závor a dopravního značení, to znamená odstranění všech překážek, aby průjezd hraničními přechody byl naprosto bezproblémový.

5.5 Kriminalita v pohraničí

Okamžikem vstupu České republiky do Schengenu nejsou již na vnitřních hranicích prováděny kontroly přeshraničního pohybu, tedy pohybu jak osob a motorových vozidel tak i zboží. Tento fakt umožnil obyvatelům zejména příhraničních regionů na obou stranách hranice volný pohyb v okolí a přes státní hranici. S tímto faktem, který bezesporu pozitivně ovlivňuje kvalitu života obyvatel, však ruku v ruce jde i skutečnost, že tímto opatřením přestaly existovat oficiální překážky i pro kriminální živly a tím se i oblast zločinu stala ještě více internacionální. Vstup do Schengenu v podobě zrušení hraničních kontrol určitě znamená usnadnění realizace zločinných zájmů kriminálním živlům. Zde je nutno podotknout, že je jen na policistech samotných na obou stranách hranic, jaké způsoby boje proti společnému nepříteli, což je kriminální prostředí, budou uplatňovat. Dle mého názoru je nutná vzájemná spolupráce policistů z obou stran hranice.

Dle mediálně zveřejňovaných statistik Policie České republiky a informací představitelů policejních sborů či politiků sousedních zemí neexistují žádné argumenty svědčící o nárůstu kriminality v příhraničních oblastech v souvislosti se vstupem České republiky do Schengenu.

Domnívám se, že policejní sbory z obou stran státní hranice, tím mám na mysli především spolupráci policejních orgánů České republiky, Rakouska a Německa, která se mě jako občana Jihočeského kraje nejvíce týká, spolupracují již na velmi vysoké úrovni, neboť není žádnou zvláštností potkat na silnici smíšené policejní hlídky ať v České republice či v Rakousku nebo Německu. Toto je, dle mého názoru, cesta jak

účinně bojovat s kriminalitou, neboť, jak je známo, kriminalita již dlouhá léta žádné hranice nezná.

Otázka vzestupu kriminality v příhraničních oblastech Rakouska a Spolkové republiky Německo byla před vstupem České republiky do Schengenu často slýchána v médiích z úst tamních regionálních politiků. Těmito svými projevy se snažili zviditelnit v očích svých spoluobčanů a potencionálních voličů. Tyto projevy vzbuzovaly u obyvatel příhraničních oblastí sousedních zemí obavy, že se musí bát o své majetky a o svou bezpečnost v souvislosti s ukončením kontrol na vnitřních hranicích. Jak praxe ukázala, byly jejich obavy zbytečné a liché a lidé u našich sousedů se v příhraničí mohou cítit stejně bezpečně jako před vstupem České republiky do Schengenu.

V souvislosti se vstupem České republiky do Schengenu panovaly na německé a rakouské straně také obavy z nárůstu kriminality v pohraničí v souvislosti s ilegálními přechody hranic nelegálními uprchlíky ze třetích zemí (státy východní Evropy a Asie). Dle mediálních vyjádření rakouských a německých regionálních politiků se i tyto obavy ukázaly být lichými. Mediálně zveřejňované statistiky německých a rakouských policejních orgánů ukazují, že se sice zvýšil počet ilegálních přechodů hranic (údajně se jedná o příliš propustnou vnější hranici schengenské zóny s Běloruskem a Ukrajinou), ale tyto neměly vliv na růst kriminality v pohraničí. Kriminalita v pohraničí nevzrostla, někde naopak dokonce ještě klesla oproti období před vstupem České republiky do Schengenu.

5.6 Využití techniky z hraničních přechodů

V souvislosti s ukončením své činnosti na hraničních přechodech se vstupem do Evropské unie, tedy dne 1. května 2004, si příslušníci Celní správy České republiky svoji veškerou techniku přemístili z prostor hraničních přechodů na úřady do vnitrozemí. Mohu potvrdit z vlastní praxe, neboť sám jsem příslušníkem celní správy, že tato technika zde nezhahá a celníci ji využívají při své každodenní činnosti.

Se vstupem do schengenského prostoru dne 21. prosince 2007 ukončili svoji činnost na hraničních přechodech pracovníci referátů cizinecké a pohraniční policie a ti si taktéž svoji veškerou techniku vzali s sebou na vnitrozemská pracoviště a byl jsem přesvědčen, že svoje uplatnění si v činnosti inspektorátů cizinecké policie či jiných složek policie jistě našla. S údivem jsem proto přijal informaci médií, že v policejních skladech skončily přístroje Look, které před vstupem do Schengenu monitorovaly

silniční pohyb na hraničních přechodech. Zařízení Look byla pomocníkem policistů při hledání kradených aut z celé Evropy, protože během několika vteřin dokázala přes registrační značku, barvu a typ auta rozpoznat, zda se nejedná o kradené auto. Policie nyní, po 10 měsících od vstupu do Schengenu, přemýšlí, jak zařízení vrátit do aktivní služby. S ohledem na neustále stoupající počet krádeží aut se mi zdá ze strany policie jako velký luxus tato zařízení, jejichž hodnota je v řádech milionů korun, nechat deset měsíců zahálet. Dle mediálních informací některé krajské policejní správy zařízení Look používají a údajně se řeší otázka, zda zařízení aktualizovat nebo zda přejít na jiný informační systém. Můj názor na tuto věc je, že vedení policie by mělo najít uplatnění pro tyto drahé přístroje. Pokud jsou přístroje Look používány u některých krajských policejních správ, tak jistě i ty ostatní správy se nechají inspirovat a nenechají přístroje za miliony zahálet a zanést prachem.

5.7 Přeshraniční spolupráce

Před vstupem České republiky do schengenského prostoru se s velkými obtížemi uskutečňovala, a to mohu potvrdit z vlastní zkušenosti fotbalového trenéra žákovského družstva, různá mezinárodní sportovní, především žákovská, utkání. K vycestování za hranice k odehrání jednoho přátelského zápasu na jaře a jednoho na podzim potřeboval mít každý žákovský fotbalista cestovní pas. Každý z nás ví, co to obnáší: zhotovení fotek, vyzvednutí a vypsání žádosti o vydání cestovního pasu na oddělení pasů a víz, podání žádosti, vyzvednutí cestovního pasu. Cestovní pas dětí do 15–ti let má pouze omezenou dobu platnosti a drtivá většina rodičů má děti zapsané ve svém cestovním pase. Proto tuto anabázi nechtěli podstoupit ať už z důvodů časových nebo administrativních. Je třeba se zmínit také o důvodech sociálních. Zhotovení fotek, kolková známka, minimálně dvakrát cesta do „okresního“ města, to všechno představuje finanční náklady, které jsou značné z pohledu rodiny, v níž oba rodiče nemají práci nebo pracují za minimální mzdu. A to je, v regionu v němž žijí, celkem běžný jev. A tak se tato přátelská fotbalová žákovská utkání vždy odehrávala v nekompletních sestavách a hrál jen ten, kdo vlastnil cestovní pas. Tím pochopitelně trpěla kvalita utkání. Nemusím snad ani připomínat smutek v očích kluků, kteří se těchto mezinárodních fotbalových zápasů nemohli zúčastnit.

Mohu potvrdit, že takové problémy měla i žákovská družstva jiných sportovních odvětví, stejné problémy měli i učitelé základních devítiletých škol při organizování

zájezdů k družebním zahraničním školám, ať už se týkaly sportovních nebo kulturních aktivit.

Tento problém se částečně vyřešil vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004. Od této chvíle stačil osobám starším 15–ti let k vycestování občanský průkaz. Tím byl vyřešen problém u dorosteneckých družstev a u týmů dospělých, ale u žákovských družstev stále přetrvával.

Až vstupem České republiky do Schengenu byl problém vyřešen a mohu s radostí prohlásit, že v letošním roce už odehrálo moje žákovské družstvo oba přátelské fotbalové mezinárodní zápasy v Rakousku, na jaře i na podzim, v kompletní sestavě.

Závěr

Ústředním mottem schengenské spolupráce je zajištění volného pohybu osob bez kontrol na společných hranicích. Zde se schengenská spolupráce shoduje s jedním ze základních principů evropské integrace, který deklarovaly již zakládající smlouvy Evropských společenství. Od podpisu zakládajících smluv Evropských společenství do realizace schengenské spolupráce uplynulo mnoho času a celý proces schengenské spolupráce poté ještě prošel složitým historickým vývojem přes formu mezivládní spolupráce omezeného počtu států až po začlenění do institucionálního rámce Evropské unie.

Spolková republika Německo a Francouzská republika podpisem Saarbrückenské dohody a zrušením kontrol na společných hranicích svým způsobem předběhly dobu a začaly už vlastně v roce 1984 uplatňovat model vícerychlostní (dvourychlostní) integrace, který byl legitimizován až Amsterodamskou smlouvou v roce 1999.

Po vstupu Saarbrückenské dohody v platnost i okolní členské státy EHS zjistily její výhodnost, protože aplikací ustanovení této smlouvy v praxi zmizely dlouhé kolony aut na hraničních přechodech, v důsledku odstranění čekacích dob se zrychlily přeshraniční dodávky zboží, občané mohli volně překračovat státní hranice, zintenzivnila se hospodářská spolupráce. Saarbrückenská dohoda byla impulsem k podpisu Schengenské dohody v roce 1985, kterou kromě Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky podepsaly země Beneluxu. Podpisem Schengenské dohody se odstartoval proces, který pokračoval přistupováním dalších evropských zemí k Schengenské dohodě a později také k Schengenské prováděcí úmluvě, proces, který bude pokračovat i v budoucnosti v souvislosti s plánovaným vstupem dalších evropských států do Evropské unie a s jejím rozšiřováním.

S postupným zvyšujícím se počtem států, které se ke schengenské spolupráci připojovaly, vzrůstal i politický význam této spolupráce, který potvrdila Amsterodamská smlouva přesunutím schengenské spolupráce z mezivládní úrovně v roce 1999 do rámce Evropské unie. Schengenský prostor v současné době vytváří 25 evropských států a další státy se k němu v brzké době připojí. Jedná se o Kypr, Lichtenštejnsko, Rumunsko a Bulharsko. Přistupující státy ovšem musí nejdříve projít schengenským hodnocením a až po splnění schengenských pravidel se mohou stát součástí schengenského prostoru.

Schengen s sebou přináší další možnosti rozvoje příhraničních regionů a posilování vzájemné spolupráce měst a obcí sousedních států. Schengen otevírá obrovské možnosti spolupráce škol, kulturních spolků a sdružení, sportovních oddílů. Možnost volného pohybu osob v schengenském prostoru přímo vybízí k rozvoji turistického ruchu a přeshraniční spolupráce. Schengen poskytuje obrovské možnosti hospodářské spolupráce především pro příhraniční regiony. To je jen malý výčet možností vzájemné přeshraniční spolupráce. Počet možností spolupráce občanů sousedních států je díky Schengenu takřka neomezený a záleží jen na občanech, které z nich využijí.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. BARTÁK, K. *Průvodce Evropskou unií*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 1999. 88 s. ISBN 80-85865-74-6.
2. DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 133 s. ISBN 80-210-3846-2.
3. DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 343 s. ISBN 987-86708-32-4.
4. EVROPSKÁ KOMISE. *ABC práva Evropských společenství*. 5. vyd. Praha: Informační centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, 2001. 116 s. ISBN 80-238-7448-9.
5. EVROPSKÁ KOMISE. *Amsterodamská smlouva*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. 277 s. ISBN 80-85864-73-8.
6. EVROPSKÁ KOMISE. *50 oblastí pokroku – Největší úspěchy Evropy*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. 50 s. ISBN 978-92-79-04878-4.
7. EVROPSKÁ KOMISE. *Schengenské dohody*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2001. 72 s. ISBN 80-86345-17-3/MZV ČR.
8. EVROPSKÁ KOMISE. *Svoboda, bezpečnost a spravedlnost pro všechny*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. 22 s. ISBN 92-894-6711-8.
9. EVROPSKÁ KOMISE. *Základní fakta a čísla o Evropě a Evropanech*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. 79 s. ISBN 92-79-03605-X.
10. FONTAINE, P. *Nová idea pro Evropu*. 1. vyd. Praha: Informační centrum Evropské unie při delegaci Evropské komise v České republice, 2001. 32 s. ISBN 80-238-7069-6.
11. FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
12. GREGER, P., et al. *Co je to, když se řekne Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Centrum pro demokracii a svobodné podnikání, 1997. 154 s. ISBN neudáno.
13. JAKŠ, J. *Quo Vadis Evropská unie*. 1. vyd. Praha: ETC Publishing s.r.o., 1998. 236 s. ISBN 80-86006-57-3.
14. PAJAS, P., ROSSITER, T. *O Evropské unii*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. 179 s. ISBN 80-86345-04-1.
15. ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU L 105. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 562/2006*. Brusel, 2006, 32 s.
16. ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. *Malá encyklopedie Evropské unie*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. 256 s. ISBN 80-85864-34-7.

Elektronické zdroje

1. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/26/default.htm>>.
2. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/32/default.htm>>.
3. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 21. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/33/text.htm>>.
4. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 21. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/46/default.htm>>.
5. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/47/text.htm>>.
6. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/54/text.htm>>.
7. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 3. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/55/text.htm>>.
8. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 6. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/60/text.htm>>.
9. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/61/text.htm>>.
10. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 9. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/67/text.htm>>.
11. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 12. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/79/text.htm>>.
12. Český institut pro integraci EU. *E-learningový kurz: Schengenský prostor a Česká republika* [online]. 2007 [cit. 11. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <<http://comenius3.rentel.cz/spcr/HTML/84/text.htm>>.
13. Český rozhlas. *Městečko Schengen* [online]. 2007 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.rozhlas.cz/svet/portal/_zprava/387796>.
14. EUROPA-PORTÁL EU. *Evropská policejní akademie (Cepol)* [online]. 2008 [cit. 30. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://europa.eu/agencies/pol_agencies/cepol/index_cs.htm>.

15. EUROSKOP.CZ. *Principy schengenské spolupráce* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.euroskop.cz/302/sekce/principy-schengenske-spoluprace/>>.
16. EUROSKOP.CZ. *Vše o Evropské unii – Vaše dotazy* [online]. 2008 [cit. 28. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.euroskop.cz/178/301/clanek/casto-kladene-dotazy/#cekani_na_SISII>.
17. FINANCE.CZ. *Agentury pro policejní a soudní spolupráci v trestních věcech* [online]. 2008 [cit. 30. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/institute/agentury-pro-spolupraci-policejnich-a-soudnich-organu-v-trestnich-vecech/>>. ISSN 1213-4325.
18. iDnes.cz [online]. 2008 [cit. 23. ledna 2009]. Dostupný na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svycarsko-pristoupilo-k-schengenu-cesta-do-alp-je-snazsi-pzg-/zahranicni.asp?c=A081212_090221_zahranicni_jba> .
19. Ministerstvo vnitra ČR. *Národní centrála SIRENE* [online]. 2008 [cit. 28. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html>>.
20. Ministerstvo vnitra ČR – říjen 2008. *Národní plán řízení ochrany státních hranic* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.komora.cz/FILES/Připomínkování%20zákonů/Materialy/200-material.doc>>.
21. Ministerstvo vnitra ČR. *Schengen - pravidla překračování hranic* [online]. 2008 [cit. 26. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/pravidla-prekracovani-hranic.aspx>>.
22. PIKNA, B. *Schengenské dohody* [online]. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2007 [cit. 4. listopadu 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>.
23. PRÁVO EVROPSKÉ UNIE. *Eurojust* [online]. 2008 [cit. 27. října 2008]. Dostupný na WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&refresh=yes&levelid=EU_057.HTM>.
24. ŠLOSARČÍK, I. *Schengen: návod k použití* [online]. 2001 [cit. 20. října 2008]. Dostupný na WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=315>>. ISSN 1212-9771.
25. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2008 [cit. 23. ledna 2009]. Dostupný na WWW: <http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%c3%bd_prostor>.

Abstrakt

DRAHNÍK, M. *Schengenský prostor a bezpečnostní aspekty jeho rozšiřování : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2008. 52 s. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Klíčová slova: Evropská společenství, Evropská unie, Schengen, Schengenská dohoda, Schengenská prováděcí úmluva, schengenská spolupráce, Schengenský hraniční kodex, Schengenský informační systém, schengenský prostor

Práce pojednává o principech schengenského prostoru a způsobech spolupráce jednotlivých členských států při zajišťování volného pohybu osob v jeho rámci.

Bakalářská práce objasňuje historický vývoj evropské integrace od konce 2. světové války, v jejichž počátcích se jednalo o ekonomickou spolupráci, která ovšem byla nezbytným předpokladem a také pozdější příčinou vzniku vyšších forem spolupráce. V průběhu ekonomické integrace evropské státy narážely na řadu překážek, které bránily rozvoji evropského obchodu, a logické vyústění snah politiků o jejich odstranění bylo příčinou vzniku schengenského prostoru, který umožňoval volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu přes vnitřní hranice.

V práci jsou analyzovány jednotlivé způsoby schengenské spolupráce, které jsou členskými státy při ochraně schengenského prostoru používány a také jsou v ní analyzovány dopady vstupu České republiky do schengenského prostoru týkající se konkrétních subjektů, konkrétních věcí a konkrétních oblastí života společnosti.

Abstract

DRAHNÍK, M. *Schengen Area and security aspects of its expansion* : bachelor thesis. České Budějovice : The college of European and regional studies, o. p. s., 2008. 52 p. Supervisor: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Keywords: European Community, European Union, Schengen, Schengen Agreement, Schengen Providing Convention, Schengen cooperation, Schengen Borders Code, Schengen Information System, Schengen Area

My bachelor work is engaged in the Schengen Area principles and ways of cooperation of particular members states in provision of free movement persons within it.

The historical development of European integration has clarified in my work since the end of the WorldWar II, at the beginnings it was about the economical cooperation to be an unnecessary condition and later the cause of establishment of higher forms of cooperation as well. During economical integrationEuropean states alluded to many barriers which impeded the development of European business and a logical outcome of politicians' efforts to their removing was the cause of theSchengen Area establishmentwhich enabled to a free movement of people, goods, services and capital over the inside border.

The particular ways of the Schengen cooperation are analysed in my work which are used at the protection of the Schengen Area by member states and the effects of joining the Czech Republic into the Schengen Area are analysed in it and they are related to real subjects, things and areas of the society life.